

Nr 431.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående telegrafverkets övertagande av det enskilda telefonnätet i Stockholm med omnejd; given Stockholms slott den 10 maj 1918.

Under åberopande av bifogade utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att — med godkännande av ett den 7 maj 1918 mellan telegrafstyrelsen och aktiebolaget Stockholmstelefon upprättat kontrakt angående försäljning till telegrafverket av bolagets samtliga telefonanläggningar m. m. att tillträdas den 1 juli 1918 — bemyndiga telegrafstyrelsen *dels* att å svenska statens vägnar till nämnda bolag eller order utfärda de i kontraktets § 10 omförmälda reverser å köpesumman för den försålda egendomen, *dels* att ej mindre använda erforderliga belopp av telegrafmedel till gäldande av före 1919 års utgång förfallande ränta å berörda reverser än även av vartdera av de utav 1918 års riksdag för fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende å tilläggsstat för år 1918 och å 1919 års stat anvisade anslag använda 5,000,000 kronor för inlösen å förfallodagarna av de utav nyssnämnda reverser, vilka förfalla till betalning den 1 juli 1918 och den 1 juli 1919, *dels ock* att, i vad på telegrafstyrelsen beror, vidtaga övriga åtgärder för verkställande av förberörda kontraktsavtal.

De till ärendet hörande handlingar skola riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

G U S T A F.

Axel Schotte.

Utdrag av protokollet över civilärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 10 maj 1918.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden PETERSSON,
SCHOTTE,
PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
UNDÉN,
THORSSON.

Chefen för civildepartementet, statsrådet Schotte anförde:

I skrivelse den 7 maj 1918 har telegrafstyrelsen gjort framställning om godkännande av ett samma dag med styrelsen för aktiebolaget Stockholmstelefon träffat avtal angående försäljning till telegrafverket av bolagets samtliga telefonanläggningar samt bolaget tillhöriga fastigheter.

Innan jag övergår till en närmare redogörelse för avtalets innehåll, tillåter jag mig erinra, hurusom frågan om en överlåtelse till statsverket av det enskilda telefontätet i Stockholm med omnejd förut varit föremål för riksdagens prövning.

Föregående
förslag.

Efter framställning av telegrafstyrelsen föreslog Kungl. Maj:t 1902 års riksdag att, med godkännande av ett då mellan telegrafstyrelsen och styrelserna för Stockholms allmänna telefonaktiebolag och Stockholms Bell telefonaktiebolag träffat avtal angående överlåtelse till telegrafverket av bolagens samtliga telefonanläggningar i Stockholm med omnejd m. m., såsom lån anvisa det för köpeskillingens erläggande erforderliga penningbelopp. Detta belopp beräknades utgöra vid 1902 års utgång — tillträdesdagen var bestämd till den 1 december 1902 — 12,799,330 kronor för telefonanläggningarna och 1,032,630 kronor för en allmänna telefonbolaget tillhörig fastighet. — Denna framställning vann emellertid icke riksdagens bifall.

Ett sedermera under år 1904 mellan telegrafstyrelsen och de enskilda telefonbolagen avslutat köpe- och bytesavtal, varigenom såväl huvudstaden som ock det gemensamma verksamhetsfältet däromkring uppdelades i två särskilda områden, av vilka telegrafverket och bolagen för telefondriftens framtida bedrivande erhöilo var sitt, om ock med vissa modifikationer, föranledde Kungl. Maj:t att föreslå samma års riksdag att, med gillande av nämnda avtal, såsom lån anvisa det belopp, som efter uträkning och Kungl. Maj:ts prövning erfordrades för fullgörande av den på telegrafstyrelsen ankommande betalningsskyldighet, beräknad till 2,593,890 kronor. — Denna framställning vann ej heller riksdagens bifall.

Slutligen föreslog Kungl. Maj:t, efter framställning av telegrafstyrelsen, 1906 års riksdag att, med godkännande av ett mellan telegrafstyrelsen och ifrågavarande två telefonbolag träffat avtal angående överlåtelse till telegrafverket av bolagens samtliga telefonanläggningar i Stockholm med omnejd m. m., bemyndiga riksgäldskontoret att tillhandahålla telegrafstyrelsen det penningbelopp, som erfordrades för köpeskillingens erläggande enligt nämnda överlåtelseavtal, vilket belopp enligt en av telegrafstyrelsen gjord översikt efter beräknade förhållanden vid tillträdesdagen den 1 juli 1906 skulle uppgå till 15,171,000 kronor förutom det för två allmänna telefonbolaget tillhöriga fastigheter upptagna värdet av 1,370,000 kronor. — Icke heller detta det tredje av telegrafstyrelsen framlagda förslaget till ordnande av telefonförhållandena i Stockholm med omnejd vann riksdagens bifall.

Telegrafstyrelsen har i sin skrivelse den 7 maj 1918, vilken torde få biläggas statsrådsprotokollet, till en början erinrat om de allmänna *Skälen för ett inköp nu.*

synpunkter, som vid föregående förslags framläggande anförts för statens övertagande av de två enskilda bolagens telefontät, numera sammanslagna till ett enda, aktiebolaget Stockholmstelefon tillhörigt nät. Därjämte har styrelsen särskilt framhållit några andra synpunkter, som hänföra sig mera direkt till de nuvarande förhållandena och de stigande svårigheterna att erhålla materialier för telefonanläggningar och till dessas underhåll. Man är nog även nödsakad dela telegrafstyrelsens förmodan, att dessa förhållanden icke komma att i någon avsevärd mån ändra sig, förrän flera år förflutit efter krigets slut. Samma synpunkter torde därför en lång tid framåt behålla sin gällande kraft.

I detta avseende framhåller telegrafstyrelsen, att om de båda förvaltningarnas nu jämsides med varandra gående landsnät sammanfördes till ett nät, vilket relativt lätt låte sig göra, komme för en avsevärd tid framåt telegrafstyrelsen att befrias från byggandet av nya landsledningar, och detta innebure en icke föraktlig besparing i anläggnings- och underhållskostnader. Man kunde till och med beräkna, att sedan samtalsavgifter införts i analogi med vad alltid gällt för det övriga landet, en del av de nuvarande ledningarna av större längd, t. ex. Stockholm—Uppsala, bleve disponibla för annan trafik, när de båda näten sammanslagits. Det sammanlagda antalet sådana ledningar skulle därigenom kunna fördelaktigare och mera ekonomiskt utnyttjas.

Vidare påpekar telegrafstyrelsen den av kriget framkallade egendomliga situationen, att från de invändningar, som vid de föregående köpens behandling gjordes emot ett godkännande av förslagen därom, nu kunde hämtas ett särskilt talande skäl för ett bifall denna gång. Styrelsen syftade härvid på den avgång av dubbelabonnenter, som man förut alltid räknat såsom en nackdel i förslagen till inköp av de enskilda näten. Av de omkring 20,000 dubbelabonnenter, som nu funnes i de båda näten, beräknades omkring 10,000 komma att avgå. Då rikstelefonen stode inför en hotande brist på kablar och apparater, vilken kunde antagas komma att sträcka sig över hela krigstiden, skulle en oväntad tillgång på reservledningar, apparater och stationsanordningar, som genom dubbelabbonternas avgång frigjordes, lämna telegrafverket en synnerligen välbehörlig ökning i dess förråd, som kunde fylla behovet under den svåraste krisen och möta den närmaste tidens abonnentökning. Därvid borde dessutom observeras, att apparaterna från en del av Stockholmstelefonens avgående dubbelabonnenter komme att upptagas av sådana nya abonnenter, som finge betala högre års-

avgifter, vadan från dem ökad avkastning på köpeskillingen vore att förvänta.

En annan rent ekonomisk fördel, som ett köp just vid nuvarande tidpunkt skulle tillföra telegrafverket, har styrelsen även framhållit. Det enskilda bolaget hade nu avslutat sin s. k. husmontering, varigenom kabledningar framförts från vissa utgreningspunkter till varje bostads- och affärlägenhet i Stockholm. Samma slags arbete påginge även inom rikstelefonnätet, men hade där endast hunnit slutföras inom vissa stadsdelar. Det måste dock under de närmaste åren forceras och till största delen genomföras, så att det bleve färdigt för inkoppling i de nya under byggnad varande understationerna. Kostnaden härför, beräknad till minst 1,500,000 kronor, samt den erforderliga mängden koppar och bly kunde besparas, om köpet skedde nu, men den vore så gott som bortkastad, om köp skulle ske, sedan detta arbete fullbordats. Dubbla ledningar till varje lägenhet torde nämligen även i framtiden bliva obehövlige.

Slutligen har telegrafstyrelsen betonat en synpunkt, som visade huru nödvändigt det är att med det första införliva det privata nätet med rikstelefonnätet i Stockholmsområdet för att därigenom möjliggöra detta områdes likställighet med det övriga Sverige. Styrelsen åsyftade här rikstelefonnätets inom Stockholmsrayonen dåliga ekonomiska ställning. Under åren 1911—1915 hade inkomsten på detta nät varierat mellan 0,57 och 1,47 % på det i nätet nedlagda kapitalet, utom under år 1914, då hela överskottet varit endast 718 kronor. År 1916 hade visat en brist på 1,26 %, och år 1917 hade underskottet stigit till omkring 600,000 kronor. Då det under sistnämnda år i medeltal disponerade kapitalet varit 18,143,000 kronor och den nuvarande statsräntan eller 5,1 % därå utgjorde 925,293 kronor, måste den verkliga bristen beräknas till omkring 1,525,000 kronor. Detta vore således för statens vidkommande resultatet av den mycket omordade konkurrensen. Även om till det dåliga resultatet i sin mån bidragit de sista årens prisdyrhet, måste denna dyrhet beräknas hålla i sig ännu en lång tid framåt, och dessutom hade, såsom syntes, resultatet även före dyrhetstidens början varit ganska underhaltigt. Den av 1902 års riksdag uttalade förmodan, att man icke syntes behöva befara, att konkurrensen skulle kunna i någon avsevärd grad inkräkta på det ekonomiska resultatet av rikstelefonens verksamhet, hade således visat sig i verkligheten vara alltför sangvinisk. Och med denna konkurrens måste man fortfarande räkna. Ett försök att genom höjning av rikstelefonens

taxor till likhet med det enskilda nätets skulle med det betydliga för-
språng, som detta sedan långt tillbaka vunnit, endast resultera i en
tillbakagång av rikstelefonabonnemangen.

Telegrafstyrelsen sammanfattar i följande punkter de skäl, som
styrelsen sålunda ansett ej blott tala för ett inköp av det enskilda
telefonnätet utan även göra ett sådant köp nu särskilt önskvärt och
för staten fördelaktigt:

Genomförandet av enhetliga telefonförhållanden över hela landet
kunde ernås och således även Stockholmsrayonen underkastas samma
villkor som det övriga landet.

Affären bleve dyrare ju längre den uppsköttes, och den måste i
alla fall en gång göras.

Nätens sammanslagning jämte därav föranledd avgång av dubbel-
abonnenter lämnade telegrafverket en välbehövlig tillgång på sådana
effekter, vilkas anskaffande kristidens materialbrist försvårade, varigenom
telegrafverket kunde befrias från det annars förutsedda nödtvånget att
vägra mottagandet av nya abonnenter och besparas kostnaden för
onödig husmontering.

Ekonomi inom rikstelefonens Stockholmsnät bleve ordnad, så att
även denna del av statens telefonförvaltning kunde lämna skäligen av-
kastning på det där nedlagda kapitalet.

**Köpe-
kontraktet.**

Köpeskillingen för den i köpet ingående egendomen utgöres en-
ligt det i telegrafstyrelsens skrivelse (sid. 34—39) ordagrant införda
kontraktet av följande huvudposter:

Inom Stockholmsnätet 82,940 apparater	kr. 26,110,450: —
» landsnätet 21,760 »	» 7,762,661: —
Inventarier, verktyg och möbler	» 300,000: —
Stationsreserver	» 1,697,500: —
Ledningsreserver	» 6,431,900: —
Fastigheter	» 4,361,600: —
	<hr/>
	Summa kronor 46,664,111: —

I sin redogörelse för det framlagda köpeavtalet, vilket styrelsen
anser vara av den beskaffenhet, att det uppfyller vad man från statens
sida bör fordra av en uppgörelse av detta slag, har telegrafstyrelsen
först särskilt behandlat telefonnäten — Stockholmsnätet och landsnätet
— med reserver och därefter fastigheterna för sig.

För att få en uppfattning av det värde, som i kontraktet åsatts de försålda näten, har telegrafstyrelsen jämfört detsamma med de två föregående köpeavtalen. Såväl nu föreliggande som 1906 års köpekontrakt vila nämligen i huvudsak på samma beräkningsgrund som 1902 års kontrakt. Någon annan grund syntes telegrafstyrelsen ej heller kunna komma i fråga, helst den då överenskomna köpesumman angåve ett billigare pris per abonnentapparat än vad motsvarande rikstelefonanläggningar kostat staten, billigare än de pris, som i utlandet erlagts vid statsinköp av privata telefontät samt billigare än de pris, varför enskilda telefontät i Sverige kunnat tidigare av staten förvärfvas.

Värdet av
nätet.

Vad då först beträffar den för *Stockholmsnätet* föreslagna köpesumman, erinrar telegrafstyrelsen, att enligt 1902 års förslag funnits 22,496 apparater, för vilka skulle erlagts en köpesumma av 7,500,880 kronor eller 333 kronor per apparat i det i bruk varande telefontätet. I köpeavtalet av år 1906 hade antalet apparater i Stockholm beräknats vid tillträdesdagen uppgå till omkring 35,300 st., för vilka skulle erlagts en köpesumma av 11,478,330 kronor eller 325 kronor för varje i bruk varande apparat. I det nu föreliggande förslaget beräknades antalet apparater i Stockholm vid tillträdesdagen till 82,940 st., för vilka skulle erläggas en köpesumma av 26,110,450 kronor eller 315 kronor för varje i bruk varande apparat. Priset per apparat hade sålunda undan för undan minskats, detta beroende på att antalet apparater med begränsad fri samtalsrätt, för vilka ett lägre à-pris erlades, ökats proportionsvis något mera än de apparater, för vilka ett högre pris erlades.

Å andra sidan hade sedan år 1906 både i Stockholms- och landsnäten tillkommit abonnemang å linjeväljare, för vilka apparater, som jämväl inginge i summan av övriga apparater, upptagits ett tilläggspris av 125 kronor per styck. Dessa apparater droge en med 20 kronor förhöjd årsavgift, och syntes mot det högre priset för dem icke någon invändning vara att göra. Vidare hade det för de i föregående köpeavtal under b) sekundärstationerna upptagna apparaterna med årspris av 36 och 45 kronor åsatta à-pris av 250 kronor nu höjts till 275 kronor, vilket högre belopp väl kunde motiveras därmed att dessa apparater med fullständiga stationsanordningar efter nätets ombyggnad till centralbatteri vore betydligt mera värdefulla än förut. Under samma rubrik hade även upptagits ett nytt billighetsabonnemang med 20 kronors årsavgift jämte avgift för översamtal, vilket abonnemang upptagits till ett pris av 200 kronor eller 75 kronor mindre än priset för det förutvarande billigaste abonnemanget. Icke heller mot detta pris syntes någon berättigad an-

märkning kunna göras vid jämförelse med övriga à-pris för abonnerade apparater.

För *landsnätet* skulle enligt 1902 års köpeavtal erlagts en köpesumma av 1,938,725 kronor. Som de i bruk varande apparaterna i landsnätet då uppgått till ett antal av 4,421 st., hade köpesumman för dessa utgjort omkring 439 kronor per apparat. Vid uppgörande av förslaget till köpeavtal år 1906 hade telegrafstyrelsen ansett sig böra påyrka en nedsättning av priset för landsnätet, beräknat efter 1902 års à-priser, varför köpesumman för de då i landsnätet beräknade omkring 6,700 st. apparater skulle utgjort 2,059,670 kronor eller omkring 307 kronor per apparat. Enligt nu föreliggande förslag beräknades antalet i bruk varande apparater i landsnätet vid tillträdesdagen till 21,760 st. med en köpesumma av 7,762,661 kronor eller 357 kronor för varje i bruk varande apparat. Om man icke toge hänsyn till den i 1906 års avtal gjorda nedprutningen, hade även i landsnätet köpesumman per apparat minskats, beroende på samma skäl, som omnämnts beträffande Stockholmsnätet.

I föregående köpeavtal hade apparaterna i Uppsala upptagits till ett à-pris av 175 kronor samt apparaterna i Södertälje och Strängnäs till 150 kronor per st. För apparaterna i dessa nät hade nu à-priset blivit höjt till 200 kronor. Denna höjning motiverades därmed, att ifrågasvarande nät nu vore utbyggda såsom kabelnät och därigenom blivit dyrare i anläggning men också billigare i underhåll än förut.

Vidare hade såsom helt nya poster i såväl Stockholmsnätet som landsnätet tillkommit kiosker för telefonautomater med ett à-pris av 650 kronor samt ett mindre antal automatöverbyggnader à 100 kronor. Att dessa upptagits till inlösen, vore naturligt, då sådana ej, åtminstone i något så avsevärt antal, funnits vid föregående köpeavtal. Priset på kiosker syntes icke vara för högt tilltaget, då telegrafverkets kiosker i Stockholm numera betingade en kostnad av 750 kronor.

Med nu nämnda undantag vore beträffande näten à-priserna i detta kontrakt desamma som i föregående köpeavtal. Härvid vore särskilt att märka, att även de à-priser, som icke vore bestämda med hänsyn till affärsvärdet, såsom priserna på huvudledningar av järntråd och koppartråd samt i kablar, vore upptagna till samma belopp per km., som avtalats redan år 1902.

*Prisen å
reserverna.*

Beträffande priset å *reserverna* framhåller telegrafstyrelsen, att detta i de olika köpeavtalen upptagits olika. Detta sammanhängde därmed att, under det att de i bruk varande telefonnäten värderats efter

affärsvärdet, så att en abonnentledning med högre årsavgift upptagits till högre värde än en ledning med lägre årsavgift, även om de tekniska anordningarna i båda fallen vore ungefär likvärdiga, hade reservledningarna måst värderas mera i enlighet med det tekniska värdet, beroende på materialslag och anläggningskostnad. Enär de nu till inköp föreslagna reserverna hade tillkommit i tider, då höga materialpris varit rådande, hade denna gång kostnaden för reserverna måst upptagas högre än tillförne. Vad beträffade *Stockholmsnätet* hade sålunda priset per km. för reservledningar i underjordskablar, som år 1902 upptagits till 100 kronor och år 1906 till 65 kronor, nu upptagits till 125 kronor per km. ledning. Vidare hade i det nu föreliggande förslaget tillkommit en helt ny rubrik, spridnings- och abonnentkablar, upptagna till 350 kronor pr km. ledning. Redan år 1906, då köpeavtal sista gången framlades, hade man börjat framdraga ledningarna i kablar ända fram till abonnentapparaten, vilket byggnadssätt såväl för isolationen som för driftsäkerheten i övrigt vore betydligt mera betryggande än det gamla systemet med blanka ledningar från en kabelutgreningspunkt fram till abonnentens bostad. Dessa ledningar, den s. k. husmonteringen, hade, såsom förut omnämnts, av bolaget nu utförts över hela Stockholm, vilket gjorde att en betydande summa vore nedlagd på reserver av detta slag. Den omständigheten, att husmonteringen i rikstelefonnätet i Stockholm ej hunnit genomföras mera än i vissa stadsdelar, gjorde också, såsom även här ovan framhållits, att dessa reserver just nu vore så mycket värdefullare.

I 1902 års avtal hade upptagits en under byggnad varande ny centralstation i Stockholm till ett belopp av 370,800 kronor. I 1906 års avtal hade ej funnits någon sådan post; nu komme en motsvarighet därtill i en under byggnad varande halvautomatisk station, upptagen till 350,000 kronor.

Reservklaffar å huvudstationen, som ej förekommit i 1902 års förslag, hade år 1906 upptagits till 60 kronor per st. Detta pris avsåge anordningar enligt ett numera föråldrat system med lokalbatteri. De nuvarande stationsanordningarna, som vore utrustade för det tidsenligare centralbatterisystemet, hade i komplett skick upptagits: för affärstelefoner å huvudstation till 125 kronor och för bostadstelefoner å understationerna till 75 kronor per st. Den ökade kostnaden vore en följd av högre anläggningskostnad för de moderna stationerna med centralbatterisystem. Detta system vore likväl mera ekonomiskt än det gamla,

då de tekniska anordningarna å de moderna stationerna medförde lägre kostnader för såväl drift som underhåll.

De i *landsnätet* befintliga reservledningarna i luft- och jordkablar hade i köpeavtalen år 1902 och år 1906 upptagits till 60 kronor per km. ledning. I det föreliggande förslaget hade de upptagits till 200 kronor per km. ledning. Dessa högre värden motiverades dels med de betydligt uppdrivna materialprisen och dels därmed, att en stor del av de nya kablar, i vilka reserver funnes, vore av en helt annan konstruktion med grövre koppar och kraftigare blymantel än de äldre kablarna. Reservklaffarna, som i de föregående avtalen upptagits till 25 kronor per st., hade nu upptagits till 30 kronor per st. Slutligen hade reserverna i sjökablar upptagits till samma à-pris som i föregående avtal.

Vad beträffade de för reserverna i såväl Stockholmsnätet som landsnätet begärda priserna, i vad de sålunda skilde sig från de i föregående avtal upptagna, vore de, såsom telegrafstyrelsen påpekar, i allmänhet högre än telegrafverkets priser, men såsom förut framhållits hade de nu gällande materialprisernas användande måst betydligt höja värdena på alla reserver i förhållande till de vid föregående avtal använda à-priserna.

Inberäknat reserver, hade priset per apparat vid de olika köpeavtalen varit år 1902 kronor 392:81 och år 1906 kronor 361:21 samt bleve nu kronor 404:03. Det bokförda värdet för rikstelefonnätet inom 70-kilometers-området närmast Stockholm hade den 1 januari 1918 varit kronor 347:— per apparat. Bolagets pris vore sålunda högre än värdet på motsvarande del av rikstelefonnätet. Härvid måste emellertid hänsyn tagas därtill att i Stockholmsnätet, där kostnaden på grund av det stora antalet apparater vore avgörande för priset per apparat inom hela nätet, bolagets nät vore färdigbyggt såsom centralbatterinät och med fullständiga kabledningar till varje lägenhet. Innan telegrafverkets nät komme i detta skick, vilket varit avsett att utföras under de närmaste åren, hade så stora kostnader måst ytterligare nedläggas, att motsvarande värde per apparat i rikstelefonnätet inom 70-kilometers-området närmast Stockholm helt säkert komme att uppgå till samma eller högre belopp än det pris, som nu per apparat begärdes för bolagets nät.

Vidare borde beaktas, att i rikstelefonnätet de nuvarande höga priserna ej ännu kommit till synes i kapitalvärdet, då anläggningarna till förra årets slut i huvudsak utförts med inneliggande lager av material, för vilken de gamla priserna kunnat tillämpas.

På grund av ovanstående anser telegrafstyrelsen, att man måste erkänna, att den i avtalet upptagna köpesumman, beräknad såsom likvid för anläggningskostnaden, icke vore oskäligen.

Telegrafstyrelsen lämnar härefter en redogörelse för huru köpesumman, helt objektivt betraktad såsom ett i en affär nedlagt kapital, skulle redan från början kunna giva en tillfredsställande avkastning. På grund av denna redogörelse, rörande vars detaljer jag tillåter mig hänvisa till telegrafstyrelsens skrivelse, får jag för beräkningen av räntabiliteten å rikstelefonnätet sammanslaget med det enskilda nätet meddela följande kalkyl.

Ränta-
biliteten.

Den 1 januari 1918 funnos inom hela Stockholmsrayonen tillhoppa 131,000 huvudabonnemang, 24,256 anknytningar och 8,183 linjeväljare. Efter den taxeförhöjning, som riksdagen lär komma att godkänna, skulle i årliga abonnemangsavgifter inflyta 11,275,660 kronor. Därtill kommer för lokala samtalsavgifter 100,000 kronor, rikssamtalsavgifter inom området 1,582,000 kronor, ledningshyror 400,000 kronor eller tillhoppa 13,357,660 kronor. — Utgifterna kunna med nuvarande höga driftskostnader beräknas till 9,683,793 kronor. Överskottet skulle alltså utgöra 3,673,867 kronor. Detta utgör 8,77 % på det i nätköpet nedlagda kapitalet — 41,874,627 kronor enligt värdering den 1 januari 1918.

Denna procentsats uppnås emellertid ej genast efter övertagandet av nätet. Någon minskning till följd av upphörda dubbelabonnemang kan man, såsom förut framhållits, bortse ifrån, enär tvärtom de därigenom erhållna lediga kabledningarna bliva på nytt upptagna av abonnenter, som nu vänta på telefon, men däremot kunna bolagets abonnemang icke omedelbart uppsägas. Kontrakten gälla nämligen i fem år, varför, om nätet tillträdes den 1 juli 1918, under återstående delen av detta år hela, under andra året $\frac{4}{5}$, tredje året $\frac{3}{5}$ o. s. v. av den ökade abonnemangsinkomsten från bolagets abonnenter bortfaller. I verkligheten blir dock denna minskning icke så stor, ty varje ny abonnent, som tillkommer, lämnar en avkastning av 8,77 %, vilket kommer att i motsvarande mån kompensera minskningen.

Insättes i beräkningen icke blott det kapital, som betingas av nätköpet, utan även det, som är nedlagt i rikstelefonnätet inom Stockholmsområdet, tillsammans 61,068,327 kronor, skulle avkastningen å hela det i anläggningarna inom området nedlagda kapitalet uppgå till 6,02 %.

I stället för att rikstelefonens Stockholmsområde under de sista åren lämnat ringa eller ingen avkastning skulle således genom köpet erhållas en avkastning av 6,02 %.

Fastigheterna.

Vad angår de i köpet ingående fastigheterna, så har endast ett fåtal upptagits till sitt fulla värde, varför de med nuvarande oupphörligt stigande tomtvärden och byggnadskostnader samt med hänsyn till de största fastigheternas centrala läge kunna anses bliva förvärvade på förmånliga villkor. Såsom telegrafstyrelsen meddelat, har bolaget låtit i dessa dagar de fastigheter, som nu äro i fråga, undergå en särskild värdering. Den största av dem, belägen i närheten av Brunkebergstorg med en tomtareal av omkring 1,830 kvm., försäljes för ett pris av 2,650,000 kronor men är nu värderad till 2,850,000 kronor. Då denna värdering är beräknad efter de före kriget gällande priserna och dessa enligt värderingsmannens, byggnadsingenjören Axel Olsson i Stockholm, uppfattning motsvara blott 45 % av nu gällande priser, skulle således egendomens verkliga värde vara 6,333,000 kronor. De övriga fastigheterna äro i köpekontraktet upptagna till 1,711,600 kronor, men hava värderats till 2,014,600 kronor.

Samtliga fastigheter äro således värderade till en summa, som betydligt överstiger det pris köpekontraktet upptager.

Skulle vid en sammanslagning av näten någon eller några av dessa fastigheter i framtiden bliva obehövligen för telegrafverket, torde, såsom telegrafstyrelsen anmärker, någon svårighet ej möta att med god förtjänst realisera den, som möjligen ej skulle bliva behövligen för något statens ändamål.

Sättet för köpeskillningens erläggande.

Den sida av hela denna överlåtelse, som mött de egentliga betänkligheterna, har varit det av nuvarande penningförhållanden försvårade anskaffandet av medel till köpeskillningens erläggande. Själva beloppet kan ju icke anses vara så synnerligen stort i betraktande av den valuta, som erhålles, men det måste dock såsom ett plus till de stora krav, som nu från alla håll ställas på statskassan, i rätt betydlig grad öka svårigheterna att möta dessa.

Telegrafstyrelsen meddelar också i sin skrivelse, att vid uppgörandet av villkoren för köpesummans erläggande det från telegrafverkets sida gjorts gällande, att under nuvarande tryckta tider på penningmarknaden staten ej kunde belastas med en så stor utgift på en gång, som denna köpeskillning angåve. Från bolagets sida hade

även lämnats det medgivandet, att hela summan icke behöfve erläggas vid tillträdet, den 1 juli 1918, utan finge fördelas på vissa perioder. För att köpet skulle komma till stånd hade dock uppställts det villkoret, att åtminstone någon, om ock en relativt mindre del av summan skulle erläggas redan vid tillträdet och under det nästpåföljande året. Dessa avbetalningar skulle erläggas kontant, men bolaget hade icke något emot att de övriga avbetalningarna verkställdes i statsobligationer.

Då telegrafstyrelsen hade sig bekant, att det ur statsfinansiell synpunkt skulle vara olägligt att före år 1922 utsläppa statsobligationer för nu ifrågavarande ändamål, hade styrelsen föreslagit och bolaget accepterat en sådan anordning, att svenska staten till bolaget eller order utställde reverser tillsammans å köpesummans belopp, löpande med 6 % ränta, och betalbara den 1 juli vartdera av åren 1918 och 1919 samt 1922—1925. De två första reverserna skulle lyda å 5,000,000 kronor vardera, de tre följande å 10,000,000 kronor var och den sista å det därefter återstående beloppet, vars storlek vore beroende av det värde, till vilket telefonnäten jämte reserver visat sig hava uppgått den 1 juli 1918. Vidare och för att denna likvid ej skulle kunna i någon form göra penningmarknaden trång, hade bolaget förbundit sig att icke belåna dessa reverser.

Då emellertid inlösen av de två första reverserna, som skulle betalas med kontanta penningar, icke borde genom särskilda därtill beviljade anslag ytterligare betunga 1918 och 1919 årens i allt fall ovanligt belastade stater, hade telegrafstyrelsen ansett sig kunna under nuvarande förhållanden bestrida dessa utgifter med de medel, som innevarande års riksdag redan beviljat telegrafverket. Riksdagen hade, med anledning av Kungl. Maj:ts framställning rörande telegrafverkets behov för fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende under år 1918, på innevarande års tilläggsstat anvisat 15,000,000 kronor samt på 1919 års stat 10,000,000 kronor. Då det med nuvarande förhållandens svårighet att erhålla nödiga materialier syntes osäkert, huruvida telegrafverket kunde från annat håll inköpa tillräcklig materiel för nyanläggningar till ifrågavarande anslagssummors hela belopp, syntes ändamålet med anslagen kunna till en väsentlig del vinnas säkrare och snabbare, om av dem finge användas 5,000,000 kronor under vartdera av åren 1918 och 1919 för de i köpekontraktet stipulerade två första avbetalningarna. Därefter skulle någon utgift för köpets likviderande icke ifrågakomma förrän år 1922, då efter vad tele-

grafstyrelsen inhämtat sådan lättnad på marknaden åter kunde förväntas att någon större svårighet icke kunde antagas uppkomma för fullgörandet, kontant eller genom statsobligationer, av den då inträffande likviden. Räntan å köpeskillingen syntes lämpligen böra gäldas direkt av telegrafverket.

*Förhållandet
till Stock-
holms stad.*

Beträffande telegrafverkets blivande förhållande till Stockholms stad har telegrafstyrelsen framhållit, att om också bestämmelserna i det mellan telegrafstyrelsen och Stockholms stadsfullmäktige träffade avtalet angående rätt för styrelsen att i gator m. m. anbringa kabelblockledningar m. m. icke kunde tolkas så, att avtalet utan vidare gällde även bolagets av telegrafverket övertagna ledningar, och ej heller bolagets motsvarande kontrakt med staden utan vidare kunde övertagas av telegrafverket, skulle likväl förhållandet, därest en blivande underhandling med staden ej skulle leda till önskat resultat, kunna genom expropriationsförfarande ordnas. Telegrafstyrelsen påpekar därvid, att om genom stadens förvållande telegrafverket åsamkades väsentligt ökade kostnader, 24 § i telefonreglementet komme i tillämpning och abonnemangavgifterna i Stockholm kunde höjas i motsvarande grad.

**Departements-
chefen.**

Då telegrafstyrelsen nu ånyo framlagt ett förslag till inköp av det enskilda telefonnätet i Stockholm med omnejd, har styrelsen därtill föranletts huvudsakligen av önskan att slutligen vinna fullständig enhetlighet inom hela rikstelefonnätet samt en ordnad ekonomi för dess Stockholmsområde.

De allmänna synpunkter, som vid de två föregående köpeavtalens framläggande betonats såsom talande för de enskilda telefonnätens övertagande av staten, hava sedan dess vunnit i betydelse. Sålunda har med utbredningen av statens och bolagets jämsides sig förgrenande telefonnät den anordning visat sig allt mera nationalekonomiskt förkastlig, som innebär onödiga utgifter, då två telefonnät exploateras inom samma område med därav föranledda obehövligen dubbla förbindelse- och abonnentledningar, dubbla stationer m. m.

Vidare har den med rikstelefonnätets växande omfattning inom hela landet framträdande känslan av nödvändighet att genomföra enhet och likformighet beträffande villkoren för rikstelefonens begagnande visserligen till sist framtvingit ett för det övriga riket gällande telefonreglemente. Men den lucka, som måst lämnas öppen för Stockholmsområdet, utgör en betänklig brist i det system, som bör finnas inom en statsin-

stitution av rikstelefonens art, och har nu skarpare än förr framhävt olägenheterna av det ömtåliga förhållande, som uppstår då ett statens och ett enskilt telefontät jämsides utveckla sig inom och omkring landets centralpunkt. Telefonreglementets bestämmelser, varigenom numera fullständig likhet i avseende på abonnemangsvillkoren genomförts över hela det övriga landet, kunna nämligen ej tillämpas på Stockholmsrayonen, så länge aktiebolaget Stockholmstelefon har kvar sitt nät inom nämnda område. Om en sådan tillämpning försöktes och således rikstelefonabonenterna berövades de förmåner de nu hava framför abonenterna i det övriga landet, men det enskilda nätet med förmånerna oförändrade för sina abonnenter bibehölls vid sidan om rikstelefontänet, skulle det senare skjutas undan och bolagets nät bliva så gott som allenahärskande. Ett sådant steg tillbaka kan dock ej få ifrågakomma, då staten i stället bör hava hela landets telefontät i sin egen hand, således även och framför allt huvudstadens telefontät, i synnerhet sedan staten redan nedlagt så stora summor på sina egna anläggningar inom detta område. Då bolaget ej heller kan tvingas att avstå från sin verksamhet, måste således uppgörelse ske på frivillighetens väg genom ett köp. Endast därigenom kan således genomförandet av enhetliga telefonförhållanden över hela landet utan undantag ernås. Stockholmsrayonen skulle härmed underkastas samma villkor som det övriga landet och den i förhållande till landet i övrigt gynnade ställning, som Stockholm hittills intagit, härmed undanröjas.

Redan de sakkunnige, fil. doktorn C. P. P. Herslow samt cheferna för norska och danska telegrafstyrelserna J. S. Rasmussen och N. R. Meyer, som av Kungl. Maj:t tillkallades för att avgiva yttrande över 1902 års förslag, framhöllo, hurusom i sådana fall som detta, då förvärvandet av en god affär endast kan ske genom frivilligt köp, erfarenheten gäve vid handen, att en sådan åtgärd, ju längre man uppsköte den, krävde så mycket kännbarare offer, när den slutligen måste genomföras. Att den en gång måste genomföras torde, såsom jag nyss påpekat, vara ställt utom allt tvivel, och köpeskillingens höjning för varje gång köpet förelegat visar även, hurusom erfarenheten givit de sakkunniga rätt angående konsekvenserna av varje dröjsmål. Det ligger ju även i sakens natur, att en väl skött och upparbetad affär skall stiga i värde i samma mån den utvecklar sig, och vad beträffar den nu förevarande har dess utveckling företett en ständig stegring, tekniskt som ekonomiskt. Det synes således icke finnas någon anledning att längre uppskjuta en uppgörelse, som staten enligt min mening

icke kommer ifrån. Om också köpesumman denna gång efter en mellantid av 12 år är betydligt högre än då frågan om ett köp sista gången var före, så är å andra sidan det nät, som nu skulle förvärvas, minst i motsvarande grad värdefullare såväl genom sin större utsträckning som genom de betydande förbättringar det i tekniskt avseende undergått.

Genom nätens sammanslagning kommer en mängd dubbelabonnenter att avgå. Därigenom får telegrafverket en i dessa tider synnerligen välbehövlig tillgång på reservledningar, apparater, stationsanordningar m. m., vilka effekters anskaffande kristidens materialbrist i hög grad försvårar, och telegrafverket befrias från det eljest hotande nödvånget att vägra mottagandet av nya abonnenter.

Bolaget har vidare redan avslutat ett dyrbart arbete med monteringen av fastigheterna i Stockholm, varigenom kabelledningar framförts från vissa utgreningspunkter till varje bostads- och affärslägenhet därstädes. Samma slags arbete har inom rikstelefonnätet ännu medhunnits blott inom vissa stadsdelar, men måste under de närmaste åren forceras och genomföras. Kostnaden härför, beräknad till minst 1,500,000 kronor, samt den erforderliga mängden koppar och bly kunna besparas, om köpet sker nu, men denna betydliga utgift är så gott som bortkastad, om det köp, som i alla fall måste ske, först kommer till stånd, sedan detta arbete fullbordats.

Rikstelefonnätets ekonomi inom Stockholmsområdet har under de senare åren varit dålig och under åren 1916 och 1917 visat underskott. På grund av tidens svåra pridförhållanden kan man fortfarande vänta samma dåliga resultat. Om däremot bolagets nät förvärvas och således telefonreglementets bestämmelser kunna tillämpas på Stockholmsområdet, kan rikstelefonnätets ekonomi även inom detta området bliva ordnad.

Dessa skäl, som telegrafstyrelsen i sin förevarande skrivelse närmare utvecklat, hava synts mig vara så vägande, att jag ansett mig böra underställa Kungl. Maj:ts och riksdagens prövning det förslag till förvärv för statens räkning av det enskilda telefonnätet inom Stockholmsområdet, som telegrafstyrelsen nu framlagt och varigenom en länge omdebatterad men för varje år allt nödigare sammanslagning av telefonnäten i Stockholm till ett enhetligt nät i statens hand skulle bliva slutgiltigt avgjord.

Det avtal, som förelades 1902 års riksdag, upptog de i bruk varande telefonnäten efter affärsvärdet på varje apparat med till abonne-

manget hörande ledning, så att en abonnentledning med högre årsavgift betingade ett högre pris än en ledning med lägre årsavgift, även om de tekniska anordningarna i båda fallen voro ungefär likvärdiga. För ledningar, som ej tillhörde abonnemangen, ävensom för reservledningarna beräknades priset per km. huvudsakligen i enlighet med det tekniska värdet, beroende på materialslag och anläggningskostnad. Priset på fastigheterna voro beräknade endast till sitt bokförda värde.

Över detta förslag infordrades yttrande från förenämnda sakkunniga, vilka efter en ingående utredning kommo till det slutresultat,

att den överenskomna köpesumman, beräknad såsom likvid för anläggningskostnaden, angåve ett billigare pris per abonnentapparat än vad motsvarande rikstelefonanläggningar kostat staten, likaledes billigare än de pris, som i utlandet erlagts vid därstädes av statsverket gjorda inköp av privata telefontät, ävensom billigare än de pris, varför enskilda telefontät i Sverige kunnat tidigare av staten förvärfvas; samt

att samma köpesumma, betraktad såsom ett kapital placerat i syfte att giva en tillfredsställande avkastning, måste beräknas redan från början skola lämna en annuitet, tillräcklig till kapitalets fulla förräntning och snabba amortering.

Det nu föreliggande förslaget till köp av det enskilda telefontätet i Stockholm med omnejd är, likasom det köpeavtal som framlades vid 1906 års riksdag, byggt på samma grunder som 1902 års förslag.

Vid en jämförelse med dessa två föregående förslag visar det nu föreliggande, att å-priset för apparat är detsamma med undantag för de lägsta abonnemangen. Priset för dessa har nu upptagits något högre, emedan desamma efter nätets ombyggnad betydligt stigit i värde.

Även reserverna hava stigit i värde beroende dels på de uppdrivna materialprisen och dels på förbättrade konstruktioner.

Fastigheterna, som i de två föregående köpeavtalen upptogos till sitt bokförda värde, hava i det nu föreliggande avtalet något höjts i pris. Tomtprisernas och byggnadskostnadernas betydliga stegring har visat en sådan skillnad mellan det bokförda och det nuvarande värdet, att man icke ansett sig fortfarande kunna vidhålla det förra. I alla händelser har dock denna höjning av priset på fastigheterna kunnat hållas så måttlig, att den summa, som nu skall betalas för dem, för visso betydligt understiger deras nuvarande värde.

De detaljerade beräkningar, som telegrafstyrelsen uppgjort för bedömande av den ifrågasatta affärens räntabilitet i statens hand, synas mig vara gjorda med nödig förtänksamhet och försiktighet. Jag har icke heller kunnat finna någon erinran att göra mot dessa beräkningar. Resultatet visar en nettobehållning på köpeskillingen för näten, jämte det i Stockholmsområdets rikstelefonnät nedlagda kapitalet, av 6,02 procent. Det torde här böra särskilt beaktas, att telegrafstyrelsen i sina beräkningar icke tillgodoräknat sig en del säkerligen avsevärda besparingar i utgifter, som måste uppkomma genom statens övertagande av det enskilda nätet och den därigenom möjliggjorda gemensamheten i förvaltningen, såsom beträffande personalen å en del byråer och stationer, hyror m. m., vilket allt ännu mera säkerställer telegrafstyrelsens kalkyler. Därtill kommer den snabba utveckling, som för närvarande utmärker både rikstelefonnätet och det enskilda nätet, och som visserligen stegrats under krigsåren med dess jäktande behov av affärsförmedlingar, men varpå ett fredsslut ej torde komma att utöva någon deprimerande inverkan. Snarare har man nog att för en lång tid framåt motse en ännu större livaktighet på detta område. Jag kan för belysande av de två nätens utveckling nämna, att rikstelefonnätet inom 70-kilometers-området vuxit från 23,112 abonnenter år 1908 till 54,145 år 1917 och att Stockholmstelefonnätets motsvarande siffror äro 50,788 och 101,111. Av allt detta synes mig uppenbart, att staten med det föreslagna köpet gör en fullt tillfredsställande affär.

I avseende på sammanslagningen av de båda näten torde jag här få nämna, att expeditionen inom dessa på grund av lokala och tekniska förhållanden till en början måste uppehållas på samma sätt som för närvarande, d. v. s. jämsides med varandra. Samtrafik mellan näten skall dock i någon form kunna anordnas, innan de hunnit i sin helhet sammanföras till ett gemensamt nät. Någon plan för, huru detta skall genomföras, har naturligtvis ännu icke kunnat uppgöras, men det ligger i sakens natur, att frågan lättast låter ordna sig i de mindre näten och blir svårast att lösa i Stockholm. Härvid måste man utgå från huvudsakligen två kända fakta. Det ena är den nuvarande bristen på materialier, som kommer att något framskjuta möjligheten att erhålla nödiga växelbord och förbindelsekablar, och det andra är det för närvarande till det yttersta i anspråk tagna utrymmet å stationerna i Stockholm. För det tredje bör även påpekas, att, såsom förut framhållits, telefonreglementets abonnemangsbestämmelser icke kunna omedelbart efter tillrådet tillämpas på det enskilda nätets abonnenter, enär dessa hava femåriga kontrakt. Detta möter däremot icke något hinder

beträffande rikstelefonens abonnenter, vilka till största delen icke äro bundna av kontrakt eller, där så är fallet, endast till innevarande års utgång.

De hinder, som ligga i kontraktsbestämmelserna för det enskilda nätets abonnenter, kunna, om så befinnes önskligt, delvis lösas genom lämpligt avvägda samtrafiksbestämmelser. Vad de materiella svårigheterna beträffar, torde man bliva tvungen att räkna med en del smärre olägenheter, som under övergångstiden måste vara förenade med två så stora telefontäts inarbetande i varandra, men med de gemensamma resurser, som genom köpet komma att stå till buds, torde även svårigheterna kunna reduceras beträffande såväl omfattning som varaktighet.

Angående den personal, som skall av telegrafverket övertagas från det enskilda bolaget, har jag inhämtat, att antalet av dessa tjänstemän är i förhållande till abonnemangsmängden ungefär lika stort som det rikstelefonen sysselsätter. Avlöningarna förete icke heller i stort sett någon skiljaktighet. Beträffande pensioneringen av därtill berättigade har emellan telegrafstyrelsen och direktionen för allmänna telefonbolagets pensions- och gratifikationskassa träffats avtal, som utan särskild kostnad för staten i detta avseende säkerställer deras ålderdom.

Beträffande de arbetare, som till följd av köpet skulle vinna anställning vid telegrafverket, har jag inhämtat, att det är telegrafstyrelsens avsikt att inkomma med framställning om sådant tillägg till det av Kungl. Maj:t utfärdade reglemente för telegrafverkets pensionskassa för pensionering av verkstads-, förråds- och linjearbetare, att liknande övergångsbestämmelser, som vid pensionskassans ikraftträdande meddelades för telegrafverkets då i tjänst varande arbetare, bliva gällande jämväl för nu ifrågavarande personal. Genom en sådan ändring skulle denna personal för pensions erhållande och pensionsavgifters erläggande få räkna sig till godo den tid före sin anställning hos telegrafverket, som den varit i det enskilda bolagets tjänst. Den personal inom Stockholmsnätet, som genom telefontäts sammanslagning kan bliva obehörlig därstädes, torde genast kunna beredas annan anställning i telegrafverkets tjänst; med detta verks utveckling under senare år samt konkurrensen med den enskilda affärsverksamheten har det varit förenat med vissa svårigheter att rekrytera personalen.

Det blivande förhållandet till Stockholms stad med avseende på rätten att hava kablar nedlagda i gator och öppna platser torde, enligt min mening, låta sig ordnas utan att något expropriationsförfarande behöver tillgripas, i det jag har all anledning antaga, att om staten övertagit det enskilda bolagets nät i Stockholm, det icke skall möta

någon svårighet för telegrafstyrelsen att beträffande kabelnätets bibehållande med staden träffa en överenskommelse, som för båda parterna är tillfredsställande.

Genom ett antagande av det föreliggande köpekontraktet skulle den nu förefintliga, från många synpunkter synnerligen besvärande dualismen inom huvudstadens telefonförhållanden upphöra. Man kan icke längre påstå, att det för Stockholms invånare är av samma betydelse som förut att få enhetlighet i detta avseende till stånd. Avbrottet i samtrafiken, som, då det gjordes, nog kändes generande, har nu så ingått i mångas vanor, att man icke så mycket tänker därpå, och man har på flera håll nödgats inrätta sig därefter. Det torde därför träffa sanningen närmare, om man antager, att en uppgörelse av nu föreslagen beskaffenhet icke kan påräkna något särskilt intresse från huvudstadsinvånarnas sida. Men man måste efter min uppfattning se denna fråga efter större mått. Det är ett statsintresse det här gäller. Staten, som har det stora rikstelefonnätet i övrigt i sin hand, måste förr eller senare införliva med sig det enskilda företag, som i huvudstaden bedriver en liknande verksamhet av betydlig omfattning. Staten får icke heller, efter att hava enhetligt och likformigt ordnat denna samfärdsgren inom det övriga landet, längre hindras att på samma sätt ordna telefonväsendet inom huvudstaden med kringliggande bygd, och då genom förhållandenas utveckling detta icke låter sig göra utan att genom ett frivilligt köpeavtal förvärva aktiebolaget Stockholmstelefonansläggningar, bör denna utväg tillgripas. Ett rent ekonomiskt intresse från statens sida bjuder även att med det snaraste ordna ekonomin inom den del av rikstelefonnätet, som faller inom 70-kilometersområdet. Det är för övrigt ett landsintresse icke enbart av statsekonomisk art, som på samma gång skulle tillgodoses. Därigenom skulle nämligen den undantagsställning, som huvudstaden med ett omkringliggande vidsträckt område alltid intagit i telefonavseende, förändras till fullkomlig likställighet med det övriga landet, och dettas bebyggare skulle även beredas tillfälle att komma i direkt förbindelse med ett betydligt antal inom undantagsrayonen bosatta telefonabbonnenter.

Det är visserligen sant, att genom den utgift, staten skulle göra vid övertagandet av det enskilda telefonnätet, skapas icke något nytt värde, enär detta nät redan förefinnes färdigt, men det har sin stora vikt och betydelse för staten såsom sådan att själv även övertaga befintliga värden, då andra statsintressen göra sådant nödvändigt och fördelaktigt.

Den form för köpeskillingens erläggande, som telegrafstyrelsen lyckats ernå, har jag härövan utförligt angivit. Jag kan ej finna annat än att densamma måste anses vara den under nuvarande förhållanden för staten förmånligaste och därmed möjliggöra den uppgörelse, som med köpeavtalet åsyftas. Då dessutom själva köpesumman efter min uppfattning är skälig, har jag således grundad anledning att tillstyrka det nu underställda förslaget till telegrafverkets övertagande av det enskilda telefonnätet inom 70-kilometersområdet kring Stockholm.

För sådant ändamål skulle för närvarande icke erfordras annat än ett bemyndigande för telegrafstyrelsen att utfärda erforderliga reverser samt utbetala de under åren 1918 och 1919 förfallna beloppen jämte den under samma tid belöpande räntan ävensom att i övrigt vidtaga på telegrafstyrelsen ankommande åtgärder. Beträffande de åtgärder, som efter år 1919 behöva vidtagas för likvidens verkställande, torde i behörig tid framställning till riksdagen komma att göras.

På grund av vad jag sålunda anfört får jag hemställa, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att — med godkännande av det den 7 maj 1918 mellan telegrafstyrelsen och aktiebolaget Stockholmstelefon upprättade kontrakt angående försäljning till telegrafverket av bolagets samtliga telefonanläggningar m. m. att tillträdas den 1 juli 1918 — bemyndiga telegrafstyrelsen *dels* att å svenska statens vägnar till nämnda bolag eller order utfärda de i kontraktets § 10 omförmälda reverser å köpesumman för den försålda egendomen, *dels* att ej mindre använda erforderliga belopp av telegrafmedel till gäldande av före 1919 års utgång förfallande ränta å berörda reverser än även av vartdera av de utav 1918 års riksdag för fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende å tilläggsstat för år 1918 och å 1919 års stat anvisade anslag använda 5,000,000 kronor för inlösen å förfallodagarna av de utav nyssnämnda reverser, vilka förfalla till betalning den 1 juli 1918 och den 1 juli 1919, *dels ock* att, i vad på telegrafstyrelsen beror, vidtaga övriga åtgärder för verkställande av förberörda kontraktsavtal.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdde hemställan behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnade, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skulle till riksdagen avlätas.

Ur protokollet:

Ivar Brynolf.

Bilaga.

Till KONUNGEN.

Allt sedan telefonen visat sig vara ett kommunikationsmedel av allmän betydelse, har målet för telegrafstyrelsens strävanden varit att i statens hand föra tillsammans hela telefondriften i riket. Genom egna anläggningar och inköp av

enskilda telefonnät hade styrelsen vid det förra århundradets slut också lyckats hinna så långt fram mot detta mål, att så gott som rikets hela telefonväsen kommit under statens förvaltning, med undantag dock av de två privata telefonnäten i Stockholm och dess omnejd, som då ägdes av Stockholms Allmänna Telefonaktiebolag och Stockholms Bell Telefonaktiebolag och vilka numera, samman-slagna till ett nät, tillhöra Aktiebolaget Stockholmstelefon.

Föregående
förslag.

Det första försök att förvärva dessa enskilda nät, som underställts statsmakterna, gjordes år 1902, då Eders Kungl. Maj:t, efter underdånig framställning av telegrafstyrelsen, i nådig proposition (nr 64), föreslog samma års riksdag att, med godkännande av ett mellan telegrafstyrelsen och telefonnätens ägare träffat avtal angående nätens överlåtelse till telegrafverket, såsom lån anvisa det för köpeskillingens erläggande erforderliga penningbelopp, vilket enligt en av särskilt tillkallade sakkunniga uppgjord tablå efter för 1902 års slut beräknade förhållanden skulle uppgå till 12,799,330 kronor förutom det för fastigheterna i Stockholm upptagna värdet av 1,032,630 kronor.

Denna framställning vann emellertid icke riksdagens bifall.

Ett sedermera under år 1904 mellan telegrafstyrelsen och de enskilda telefonbolagen avslutat köpe- och bytesavtal, varigenom såväl huvudstaden som ock det gemensamma verksamhetsfältet däromkring uppdelades i två särskilda områden, av vilka telegrafverket och bolagen för telefondriftens framtida bedrivande erhöllo var sitt, om ock med vissa modifikationer, föranledde Eders Kungl. Maj:t att i nådig proposition (nr 69) föreslå samma års riksdag att, med gillande av nämnda avtal, såsom lån anvisa det belopp, som efter uträkning och Eders Kungl. Maj:ts prövning erfordrades för fullgörande av den på telegrafstyrelsen ankommande betalningsskyldighet, beräknad till 2,593,890 kronor.

Denna framställning vann ej heller riksdagens bifall, och då tanken på någon slags delning i två särskilda områden av telefonverksamheten i Stockholm och dess omnejd mellan staten och enskilda bolag väl icke numera torde hava någon utsikt att vinna statsmakternas sympatier, vill styrelsen redan här anföra de skäl, på vilka riksdagen grundade sitt avslag och vilka jämväl i korthet angiva förslagets huvudsakliga innebörd. Vid granskning av avtalet fann riksdagen särskilt anledning till erinran med avseende å det förhållande, att staten genom avtalet skulle, vad anginge rikets största kommun och dess omnejd, avhända sig rätten att bestämma avgifterna för rikstelefonens tillhandahållande åt allmänheten samt binda sig vid upprätthållande av viss i avtalet fastställd taxa därför. Utan medgivande av de enskilda bolagen skulle staten sålunda icke kunna företaga någon ändring i denna taxa, och enda utvägen för staten att bli fri från detta beroende, som helt visst snart komme att visa sig besvärande, skulle vara att begagna sig av den i avtalet medgivna rätten att inlösa hela det enskilda telefonnätet. Och denna inlösen skulle, när den komme att ske, äga rum på villkor, som redan vid avtalets ingående blivit bestämda. Detta syntes riksdagen vara i hög grad oegentligt, då man icke borde lämna obeaktat, att på ganska kort tid väsentligen förändrade förhållanden kunde inträda med avseende på telefonväsendet, dess utveckling och anordningarna för detsamma. — De betänkligheter, som sålunda framhållits med avseende å vissa stadganden i det ifrågasatta avtalet, måste enligt riksdagens mening tillmätas avgörande betydelse, och riksdagen ansåge sig redan på grund därav vara förhindrad godkänna detta avtal.

Efter underdånig framställning av telegrafstyrelsen föreslog Eders Kungl. Maj:t sedermera i nådig proposition (nr 128) 1906 års riksdag att, med godkännande av ett mellan telegrafstyrelsen och ifrågavarande två telefonbolag träffat avtal angående överlåtelse till telegrafverket av bolagens samtliga telefonanläggningar i Stockholm med omnejd m. m., bemyndiga riksgäldskontoret att tillhandahålla telegrafstyrelsen det penningbelopp, som erfordrades för köpeskillingens erläggande enligt nämnda överlåtelseavtal, vilket belopp enligt en av telegrafstyrelsen gjord översikt efter beräknade förhållanden vid tillträdesdagen den 1 juli 1906 skulle uppgå till 15,171,000 kronor förutom det för fastigheterna upptagna värdet av 1,370,000 kronor.

Ikke heller detta det tredje av telegrafstyrelsen framlagda förslaget till ordnande av telefonförhållandena i Stockholm med omnejd vann riksdagens bifall.

Telegrafstyrelsen anser sig här böra rekapitulera de skäl, som åren 1902 och 1906 andragits för och emot ett inköp av de enskilda telefontäten.

*Förut anförda
skäl för och
emot ett inköp.*

Det för 1902 års riksdag framlagda förslaget motiverades av telegrafstyrelsen från följande huvudsynpunkter.

Efter uppsägningen av de förut gällande samtrafiksavtalen, enligt vilka övergångsavgift erlades för varje samtal mellan rikstelefontänet, å ena, och de enskilda näten, å andra sidan, hade telegrafstyrelsen föreslagit nya avtal med avgiftsfri övergång, men bolagen hade avvisat en sådan anordning. Telegrafstyrelsen hyste då den uppfattningen, att endast såsom en nödfallsutväg borde tillgripas samtrafikens avbrytande och att i stället staten borde övertaga de enskilda bolagens telefontät. Andra allmänna synpunkter funnes även. Ett statsekonomiskt intresse bjöd, att staten, som åt rikstelefoninstitutionens utveckling lämnat sitt kraftiga understöd i form av anslag och lån till ganska stora belopp, ej borde tillåta en direkt privatkonkurrens på detta område. Vidare skulle genom flernätssystemets försvinnande allmänheten beredas fördelar i såväl ekonomiskt som rent tekniskt avseende. Ur nationalekonomisk synpunkt vore det ingalunda välbetänkt med en anordning, som innebure onödiga utgifter, orsakade av de olika telefontätens exploaterande inom samma område med obehövligen dubbla förbindelse- och abonnentledningar, dubbla stationer m. m. Slutligen framhölls en annan, mera omfattande och viktigare synpunkt. Rikstelefonen hade vuxit ut till den omfattning och betydelse såväl för staten som för allmänheten, att man ej längre borde uppskjuta det sedan länge behövligen genomförandet av enhet och likformighet beträffande villkoren för begagnandet av dess förmåner och riktningen av dess vidare utveckling. Innan staten övertagit de enskilda Stockholmsnäten och telefonväsendet sålunda lagts i en hand, kunde emellertid ett fullständigt ordnande av vårt telefonväsende icke genomföras. Med anledning av en å vissa håll gängse uppfattning att olägenheter kunde uppstå genom upphörandet av konkurrensen mellan statens och bolagens nät påvisade telegrafstyrelsen slutligen att någon ekonomisk konkurrens dämera icke existerade och att någon teknisk i själva verket aldrig funnits till, när de viktigaste förbättringar, som tillkommit sedan telegrafverket börjat i någon avsevärd utsträckning upptaga telefonverksamhet, genomförts på telegrafverkets initiativ.

De förut omnämnda sakkunniga, som av Eders Kungl. Maj:t tillkallats för att avgiva utlåtande angående 1902 års förslag till inköp för statens räkning av ifrågavarande privata telefontät, voro filosofie doktorn C. C. P. Herslow samt cheferna för norska och danska telegrafstyrelserna J. S. Rasmussen och N. R.

Meyer. Slutresultatet av dessa sakkunnigas synnerligen genomgående utredning blev:

att den överenskomna köpesumman, beräknad såsom likvid för anläggningskostnaden, angäve ett billigare pris per abonnentapparat än vad motsvarande rikstelefonanläggningar kostat staten, likaledes billigare än de pris, som i utlandet erlagts vid därstädes av statsverk gjorda inköp av privata telefonnät, ävensom billigare än de pris, varför enskilda telefonnät i Sverige kunnat tidigare av staten förvärvas; samt

att samma köpesumma, betraktad såsom ett kapital, placerat i syfte att giva en tillfredsställande avkastning, måste beräknas redan från början skola lämna en annuitet, tillräcklig till kapitalets fulla förräntning och snabba amortering.

Om och i sådant fall i vilken utsträckning staten borde inlåta sig på ekonomisk och industriell verksamhet, vore, enligt de sakkunnigas mening, i och för sig en ganska svårlöst och därför fortfarande mycket omtvistad fråga. Men rörande tvenne områden för en sådan verksamhet torde knappast dåmera någon större meningsskiljaktighet råda: ett lands post- och telegrafväsen — och till det sista hörde telefondriften såsom en integrerande verksamhetsgren — kunde icke tillfredsställande ordnas utan såsom ett sammanhängande, hela landet omslutande helt. Men en sådan helhet kunde av den enskilda företagsamheten näppeligen åstadkommas; den vunnes endast då dessa verksamhetsområden övertoges av staten. Och därför borde och måste statsverket taga dem om hand.

Också vore denna uppfattning, såsom de sakkunniga vidare framhöllo, redan i Sverige av statsmakterna accepterad. Sålunda hade staten här alltid själv omhändertagit postväsendet och avvisat försök att inkräkta på denna dess verksamhet. Telegrafväsendet hade ända från telegrafens första användning i landet legat i statens hand. Vad telefonen anginge, hade staten här med en viss tveksamhet i början lämnat initiativet åt de enskilda, och så hade en mängd små privata nät uppstått. Men då det sedan blivit fråga om de långa och dyrbara interurbana ledningar, som erfordrades för att sammanknyta lokálnäten, hade staten måst ingripa; och sedan hade den av omständigheternas och konsekvensens makt drivits att steg för steg söka övertaga det hela. Det återstode endast en enda länk, men en synnerligen viktig sådan för att möjliggöra hela det svenska telefonväsendets inordnande under likartade former över hela landet. Och denna länk erbjöde sig nu för statsverket tillfälle att på fullt antagliga villkor förvärva.

Slutligen betonade de sakkunniga särskilt det förhållandet, att den koncession Allmänna bolaget innehade räckte ännu i 40 år, under vilken tid således ett förvärvande av dess telefonnät endast genom frivilligt köpeavtal kunde åstadkommas. Men all erfarenhet i dylika fall gäve vid handen, att en sådan åtgärd, ju längre man uppskötte den, krävde så mycket kännbarare offer, när den dock slutligen måste genomföras.

Riksdagen motiverade sitt beslut om avslag därmed, att de olägenheter, som tillståndet med olika telefonnät i huvudstaden och dess omgivningar förmenades medföra för allmänheten och som genom statens övertagande av de enskilda näten skulle undanröjas, ingalunda syntes vara av den betydelse, som man velat tillmäta dem. Enligt riksdagens mening syntes det sätt, på vilket allmänhetens behov av ifrågavarande kommunikationsmedel för det dåvarande tillgodosåges, icke giva berättigad anledning till klander, och det kunde sättas i fråga, huruvida på det hela större fördelar skulle beredas trafikanterna, om landets hela telefonverksamhet lades i statens hand. I förevarande hänseende syntes

nämligen den hittillsvarande konkurrensen icke kunna fränkännas all betydelse. Däremot syntes man icke vidare behöva befara, att denna konkurrens skulle kunna i någon avsevärd grad inkräkta på det ekonomiska resultatet av rikstelefonens verksamhet. Med den stora utbredning, statens telefonväsende dämera erhållit såväl inom huvudstaden som i övriga delar av landet, och särskilt genom sina vidsträckta interurbana förbindelser intoge nämligen denna institution en synnerligen stark ställning gent emot de existerande enskilda telefontäten. Riksdagen, som sålunda icke kunde anse, att inköpet av de enskilda telefontäten påkallades vare sig för tillgodoseende av allmänhetens intresse eller för betryggande i ekonomiskt hänseende av statens telefonverksamhet, hade ej heller funnit sig övertygad om behovet av det omordnande av landets telefonväsende, som ställts i utsikt, för så vitt det ifrågasatta inköpet komme till stånd. I vad mån därigenom verkliga fördelar skulle vinnas, vore dock svårt för riksdagen att bedöma, då varken telegrafstyrelsen eller föredragande departementschefen närmare redogjort för de grunder, som vid ett sådant omordnande skulle få tillämpning. Såsom av det förestående framginge vore det varken från statens eller allmänhetens synpunkt av behovet påkallat att då med rikstelefonen införliva ifrågavarande enskilda telefontät. Vid sådant förhållande och då riksdagen årligen med avsevärda belopp i form av lån eller anslag möjliggjorde en ständigt fortgående utveckling av statens telefonväsende, ansåge sig riksdagen icke hava skäl besluta den ytterligare och under alla förhållanden högst betydande statsutgift, som ett inköp av berörda telefontät skulle föranleda. Då riksdagen sålunda redan av principiella grunder fann sig icke böra bifalla den gjorda framställningen, hade riksdagen icke haft anledning att ingå i närmare prövning av de föreslagna villkoren för köpet; dock syntes det riksdagen icke saknas skäl antaga, att den fordrade köpeskillingen ej obetydligt överstege det verkliga värdet av telefontäten och fastigheterna i fråga, liksom det ock syntes vara ganska tvivelaktigt, att denna egendom skulle i statens hand lämna en så stor avkastning, som beräknats.

Sedan detta förslag sålunda fallit och telegrafstyrelsen förgäves sökt få till stånd ett för telegrafverket antagligt nytt avtal om samtrafik med de enskilda telefontäten, upphörde samtrafiken med 1902 års utgång.

För det till 1906 års riksdag framlagda förslaget åberopade telegrafstyrelsen de förut från samma håll avgivna skälen samt betonade särskilt dels de svårigheter, som voro en följd av Stockholms stadsfullmäktiges avvisande (numera övergivna) ställning till telegrafverkets rätt att nedlägga telefonkablar i gatorna, dels ock den otillfredsställande anordningen med så kallade dubbelabonnerter. Likaledes underströk telegrafstyrelsen ånyo obefintligheten av den såväl inom riksdagen som i pressen framhållna fördelen av konkurrensen.

Statsutskottet ansåg även de skäl, som anförts till stöd för det föreslagna inköpet, vara övertygande och tillstyrkte förslaget godkännande. Olägenheterna av det dåvarande tillståndet med utbredning av dubbla telefontät i Stockholm och dess omgivning hade, i mån som näten tillväxt, framträtt allt skarpare, och det måste synas mer och mer angeläget, att dessa samfärdsmedel med det snaraste ordnades på ett sätt, som ej blott bättre än det dåvarande tillgodosåge den telefonerande allmänhetens intressen, utan även ur teknisk och national-ekonomisk synpunkt vore mera tillfredsställande. De stora olägenheter och brister, som i berörda hänseenden vore förenade med de rådande telefonförhållandena i huvudstaden med omnejd, hade närmare påvisats av telegrafstyrelsen och de-

partementschefen. Utskottet ville särskilt framhålla den nationalekonomiska förlust till ej ringa belopp, som förorsakades genom de många av dåvarande förhållanden betingade, men eljest obehövligen dubbla telefonledningarna i kabel och på stolpar, de dubbla stationerna med betjäning samt de skilda förvaltningarna jämte en mångfald därmed sammanhängande utgifter, som vid ett enhetligt ordnande av telefonväsendet skulle kunna väsentligt minskas. Den bästa utvägen för lösningen av denna fråga syntes utskottet otvivelaktigt vara, att staten genom köp förvärvade de enskilda telefonnäten, och det hade på ett, såvitt utskottet kunnat finna, fullt tillförlitligt sätt blivit ådagalagt, att den köpeskillning, som betingats i den förslagsvis träffade uppgörelsen, skulle kunna av telegrafverket förräntas och återbetalas inom en jämförelsevis kort tid.

Första kammaren biföll utskottets hemställan med 70 röster mot 53, men andra kammaren avslög densamma med 142 röster mot 63. I den gemensamma voteringen avslögs utskottets hemställan med 233 röster mot 132.

Emot förslagen anfördes under diskussionerna, förutom en del anmärkningar mot vissa av dess detaljer, huvudsakligen, att priset vore för högt och kalkylerna på räntabiliteten av det nedlagda kapitalet ovissa; att hela frågan vore endast av lokal betydelse och att köpet icke tillgodosåge något verkligt riksintresse; att däremot bolagets intressen fått för mycket gållande; att det vore fördelaktigare för allmänheten att behålla konkurrensen; samt att det för övrigt vore en lämplig anordning med ett stort privat nät i huvudstaden, under det att staten hade rikets övriga telefonnät i sin hand.

*Nuvarande
förhållanden
och synpunk-
ter.*

Vad beträffar telegrafstyrelsens nuvarande ställning till frågan, vill styrelsen till en början betona, att de vid föregående förslags framläggande anförda allmänna synpunkterna allt framgent under den långa tid, som förfutit sedan år 1906, då det sista förslaget förkastades av riksdagen, bibehållit sin gällande kraft och i vissa fall vunnit i styrka. Särskilt har framträtt riktigheten av vad som redan i sammanhang med 1902 års förslag framhölls om nödvändigheten för staten att övertaga det enskilda telefonnätet i och omkring Stockholm för att inom rikstelefonnätet genomföra den enhet och likformighet beträffande villkoren för dess begagnande, som redan då visat sig vara nödvändig. Lösningen av denna vittomfattande organisationsfråga, vars betydelse växte med åren, låg efter 1906 års misslyckade inköpsförsök fortfarande svävande men blev ständigt undanskjuten i avvaktan på de enskilda telefonnätens förvärvande.

Det år 1906 framlagda förslaget innebar visserligen i sig ett relativt billigare pris än 1902 års förslag, vilket redan detta allt mer och mer framstått såsom synnerligen ekonomiskt förmånligt, betydligt förmånligare än vad telegrafstyrelsen själv vid dess uppgörande kunde föreställa sig. Telegrafstyrelsen ansåg det emellertid icke löna mödan att för snart återkomma med något nytt förslag till förverkligande av det ständigt hägrande önskemålet att i statens hand förena hela telefonrörelsen i riket. Med Aktiebolaget Stockholmstelefon, som utbrutits ur Stockholms Allmänna Telefonaktiebolag och omhändertagit de båda privatnäten, sammanförda till ett, upptogs periodvis under hand förhandlingar om övertagande av nätet, men de olika förslag, som i mer preliminär form sågo dagen, kunde ej ena de båda kontrahenterna. Samtidigt hade telegrafstyrelsen sin uppmärksamhet fortfarande fäst på behovet att åstadkomma en reglering av de inom landets olika delar olika årsavgifterna och olika områdena för avgiftsfri samtalsutväxling — en reglering, som skulle innebära enhetlighet därutinnan

över hela landet. Vid varje närmare skärskådande av frågan mötte dock, som sagt, ständigt såsom ett hinder de olösta förhållandena inom Stockholmsrayonen.

Emellertid erhöll telegrafstyrelsen utifrån en påstötning, som ställde frågan om rikstelefonväsendets enhetliga ordnande i förgrunden. I sin berättelse förklarade 1910 års riksdagsrevisorer, att de funnit anledning ingå på granskning av de bestämmelser, vilka reglerade förhållandet mellan statsverket och de enskilda i fråga om anlitaandet av rikstelefonen och att de därvid särskilt tagit kännedom om abonnemangsavgifternas storlek samt den omfattning, i vilken apparatinnehavare ägde rätt till avgiftsfria samtal. Då av de från telegrafstyrelsen för sådant ändamål inhämtade uppgifterna tydligen framginge, att bestämmelserna angående abonnemangsavgifterna, angående storleken av de områden, inom vilka abonnenterna hade rätt till fria samtal, m. m. vore mycket växlande, ifrågasatte revisorerna, huruvida det icke skulle såväl för statsverket som för allmänheten vara fördelaktigt, att, i den mån genom lämplig avveckling kunde ske och med noggrant avvägande av abonnenternas rättigheter och skyldigheter, dessa bestämmelser förlänades större enhetlighet.

I häröver inforat yttrande anförde telegrafstyrelsen, beträffande först abonnemangsavgifterna, att styrelsen måste medgiva, att de voro ganska växlande, och angav därvid de faktiska omständigheter, varpå detta berodde. Telegrafstyrelsen hade emellertid haft och skulle fortfarande städse hava sin uppmärksamhet riktad därpå, att i den mån sådant låte sig göra och med hänsyn tagen därtill, att anläggningarnas ekonomiska bärighet ej äventyrades, utjämna olikheterna i detta avseende.

Beträffande områdena för abonnenternas fria samtal meddelade styrelsen, att även dessa vore till sin storlek mycket växlande, vilket till övervägande del grundade sig på de i köpekontrakt med enskilda telefonföreningar intagna förbehållen om viss samtalsfrihet. Emellertid kunde ej förnekas, att å några andra håll insmugit sig oegentligheter i form av en extra förmån med avgiftsfria samtal i vidsträcktare mån än vad abonnenter i allmänhet tillkomme utan motsvarande högre årsavgift. Telegrafstyrelsen, som i likhet med revisorerna till fullo insåge vikten därav att, i den mån abonnenterna tillförsäkrad rätt däremot ej reste något hinder, större enhetlighet förlänades åt bestämmelserna härutinnan, hade redan för några år sedan börjat vidtaga åtgärder för att undan för undan inskränka nämnda ännu på vissa håll kvarblivna extra förmåner till endast de abonnenter, vilka tillhört sådan enskild telefonförening, som vid övergång till rikstelefon betingat sig sådana. Med anledning av revisorernas ifrågavarande anmärkning hade telegrafstyrelsen emellertid gått i författning om en undersökning, i vilken mån dessa påbörjade åtgärder skulle kunna utsträckas och påskyndas.

Revisorernas uttalande föranledde ej någon statsutskottets hemställan, och dess anmälan angående denna punkt lades av 1911 års Riksdag till handlingarna. Men telegrafstyrelsen ansåg sig efter denna från riksdagens sida mottagna anvisning icke längre kunna låta frågan förbliva svävande. Det gällde således att snarast möjligt gripa sig an med den utlovade regleringen, och efter framställning från telegrafstyrelsen bemyndigade Eders Kungl. Maj:t jämlikt nådigt brev den 24 november 1911 styrelsen att tillkalla högst fem lämpliga personer för att inom styrelsen biträda med utarbetande av förberedande förslag till reglering av telefonavgifterna inom rikstelefonnätet.

Med den riktlinjen för ögonen, att genom den blivande regleringen av dessa avgifter statskassan icke skulle beredas någon ökad inkomst, utarbetade de sakkunniga och styrelsen det förslag, som sedermera resulterade i det av Eders Kungl. Maj:t den 29 november 1915 fastställda telefonreglementet.

Under arbetets gång framträdde oupphörligen och än tydligare de olägenheter och orättvisor, som skulle uppstå, därest de slutligen funna gemensamma bestämmelserna icke komme att tillämpas även på det så kallade 70-kilometersområdet omkring Stockholm. Men styrelsen nödgades vid framläggandet av sitt förslag till telefonreglemente framhålla, att ehuru det givetvis varit önskvärt att ordna telefonförhållandena även inom detta område i likhet med det övriga landet, detta dock, på grund av det rådande konkurrensförhållandet med det enskilda telefonnätet, icke vore möjligt utan att avtal träffades med sistnämnda näts ägare. Då emellertid något dylikt avtal icke kunnat komma till stånd, syntes det vara nödvändigt att från tillämpningen av det nya telefonreglementet för det dåvarande undantagna nämnda område.

Den stora fördelen, att åtminstone hela det övriga landet finge enhetliga telefonförhållanden, ansåg styrelsen således vara avgörande för sitt beslut att framlägga förslaget med nämnda inskränkning; och i telefonreglementets övergångsbestämmelser föreskrives även, att från tillämpningen av reglementet skulle tills vidare undantagas ett område av 70 km. åt varje håll, fågelvägen räknat, från Stockholms stortorg, vad beträffade förhållandena inom detta område.

Så snart telefonreglementet trätt i tillämpning, började en hastig tillströmning av abonnenter, som i ständig tillväxt sedan dess hållit i sig. Detta förhållande, särskilt i betraktande därav att det stora flertalet av de nytillkomna tillhöra de billigaste abonnemangsklasserna, visar, att grunderna för telefonreglementet voro väl valda och väl avvägda, men därför framstår också helt naturligt den undantagna Stockholmsrayonen med sina gamla villkor såsom en generande lucka i rikstelefonens sammanhängande helhet. Lika naturligt är det också, att missnöjet alltmera giver sig till känna över att huvudstaden med omnejd, som i en stor mängd andra hänseenden åtnjuter betydliga förtjänster, skall även i sina telefonförhållanden intaga en särskilt gynnad ställning.

Det är önskan att slutligen vinna fullständig enhetlighet inom hela rikstelefonnätet, som nu föranlett styrelsen att för tredje gången framlägga ett förslag till övertagande av det enskilda telefonnätet. Någon annan framkomlig väg finnes, enligt styrelsens mening, icke. Styrelsen anser det nämligen vara utslutet att tänka sig den möjligheten, att telefonreglementet skulle utan vidare tillämpas på rikstelefonnätet inom Stockholmsrayonen och dess abonnenter därigenom berövas de förmåner de hava framför abonnenterna i det övriga landet. Genom en sådan anordning skulle rikstelefonen mycket snart se sina abonnenter inom detta område minskas till det fåtal, vilkas interurbana samtals mängd gjorde det nödvändigt för dem att hålla en telefon på de villkor, som gälla för det övriga landet. Så länge det privata nätet finnes kvar med förmånerna oförändrade för sina abonnenter, skulle den allmänhet, som hade föga behov av rikssamtal, hellre söka abonnemang hos bolaget. Det privata nätet skulle därigenom bliva det allena härskande inom Stockholm med omnejd och rikstelefonen skulle nedsjunka till att vara endast en interurbanstation för Stockholm. Såsom av den föregående redogörelsen framgår, fanns det också förr inom riksdagen röster, som uttalade sig för en sådan situation. Men däremot bör framhållas, vad Sven Adolf Hedin vid 1902 års debatt i denna fråga varnande yttrade, att erfarenheten

visade, hurusom upplåtelsen åt enskilda av kommunikationsföretag ginge över till privatmonopol, som vore värst av allt. Om man emellertid drager sig för att utan vidare skriva under detta uttalande, så gäller i alla fall numera beträffande denna fråga, att det är för sent att låta rikstelefonen i dess Stockholmsnät skjutas undan för ett privat lokalnät. Det är för sent, ty i rikstelefonens lokalnät ligga mer än 18 miljoner kronor nedlagda, som aldrig lämnat vederbörlig ränta och till och med under de två sista åren på grund av de oerhört uppdrivna omkostnaderna visat underskott. Att ovannämnda fåtal skulle kunna förränta dessa miljoner, är otänkbart, även om den ifrågasatta förhöjningen av taxorna skulle inträda, och att lämna dessa miljoner åt ett sådant öde, då det icke behövs, anser styrelsen vara en tanke, som icke kan finnas hos den, som i någon mån är delaktig i ansvaret för statens ekonomi. Och, som sagt, det behövs icke heller. Det finnes en utväg, och det är ett inköp av det enskilda telefont nätet för ett sådant pris, att det i statens hand genast giver en skäligen avkastning. Därigenom skulle ekonomin inom rikstelefont nätet i Stockholmsområdet kunna stärkas så, att det bleve räntebärande, och på samma gång skulle området kunna flyttas från sin undantagsställning och samordnas jämsides med landets övriga städer och bygder.

Efter denna organisatoriska synpunkt vill styrelsen ur allmän ekonomisk synpunkt understryka de ord, varmed 1902 års sakkunniga avslutade sitt uttalande om det då föreliggande köpet av de enskilda näten, eller att all erfarenhet i dylika fall gäve vid handen, att en sådan åtgärd ju längre man uppsköte den, krävde så mycket kännbarare offer när den dock slutligen måste genomföras. Och att denna åtgärd måste förr eller senare genomföras, får väl anses vara ställt utom allt tvivel. Ju vidare rikstelefont nätet utgrenar sig, ju flera lokalnät som uppstå, ju högre antalet av rikstelefontens abonnenter över hela riket stiger och särskilt ju starkare dess Stockholmsnät växer ut, desto mer ofrånkomligt blir det, att privatnätet i huvudstaden uppgår i rikets telefont nät. Sanningen i de sakkunnigas nyss anförda uttalande har även bekräftats med avseende på prisets stigande i samma mån som tiden för affärens uppgörande framskjutes. Bitterheten i denna sanning måste dock vid den uppgörelse, varom nu är fråga, betydligt mildras vid tanken därpå, att om ock köpeskillingen denna gång är mer än tre gånger så stor som år 1902, så är det nät, som nu förvärfvas, minst i motsvarande grad värdefullare såväl genom sin utsträckning som genom de förbättringar det i tekniskt avseende undergått.

Förutom de nu återgivna, mera allmänna synpunkter, som tala för ett övertagande snarast möjligt av det privata telefont nätet, torde böra framhållas ett par andra, som hänföra sig mera direkt till de under nuvarande förhållanden framträdande svårigheterna att erhålla materialier för telefonanläggningar och deras underhåll. Då dessa förhållanden sannolikt icke komma att i någon avsevärd mån ändra sig förrän flera år förflutit efter krigets slut, torde för en lång tid framåt samma synpunkter behålla sin gällande kraft.

Först torde i sådant avseende bemärkas, att om de båda förvaltningarnas nu jämsides med varandra gående landsnät sammanföras till ett nät, vilket relativt lätt låter sig göra, kommer för en avsevärd tid framåt telegrafstyrelsen att befrias från byggandet av nya landsledning, och detta innebär en icke föraktlig besparing i anläggnings- och underhållskostnader. Man kan till och med beräkna, att sedan samtalsavgifter införts i analogi med vad alltid gällt för det övriga landet, en del av de nuvarande ledningarna av större längd, t. ex. Stock-

holm—Uppsala, bliva disponibla för annan trafik, när de båda näten sammanlagits. Det sammanlagda antalet sådana ledningar skulle därigenom kunna fördelaktigare och mera ekonomiskt utnyttjas.

Vidare är telegrafstyrelsen i den av kriget framkallade egendomliga situationen att kunna från de invändningar, som vid de föregående köpens behandling gjordes emot ett godkännande av förslagen därom, hämta ett särskilt talande skäl för ett bifall denna gång. Styrelsen syftar härvid på den avgång av dubbelabbonnenter, som man förut alltid räknat såsom en nackdel i förslagen till inköp av de enskilda näten. Av de omkring 20,000 dubbelabbonnenter, som nu finnas i de båda näten, beräknas omkring 10,000 komma att avgå. Då rikstelefonen står inför en hotande brist på kablar och apparater, vilken kan antagas komma att sträcka sig över hela krigstiden, skulle en oväntad tillgång på reservledningar, apparater och stationsanordningar, som genom dubbelabbonnenternas avgång frigjordes, lämna telegrafverket en synnerligen välbehövlig ökning i dess förråd, som kunde fylla behovet under den svåraste krisen och möta den närmaste tidens abonnentökning. Härvid bör dessutom observeras, att apparaterna från en del av Stockholmstelefonens avgående dubbelabbonnenter komme att upptagas av sådana nya abonnenter, som finge betala högre årsavgifter, vadan från dem ökad avkastning på köpeskillingen vore att förvänta.

En annan rent ekonomisk fördel, som ett köp just vid denna tidpunkt skulle tillföra telegrafverket, vill styrelsen även framhålla. Det enskilda bolaget har nu avslutat sin så kallade husmontering, varigenom kabledningar framförts från vissa utgreningspunkter till varje bostads- och affärlägenhet i Stockholm. Samma slags arbete pågår även inom rikstelefonnätet, men har där endast hunnit slutföras inom vissa stadsdelar. Det måste dock under de närmaste åren forceras och till största delen genomföras, så att det blir färdigt för inkoppling i de nya under byggnad varande understationerna. Kostnaden härför, beräknad till minst 1,500,000 kronor, samt den erforderliga mängden koppar och bly kunna besparas, om köpet sker nu, men den är så gott som bortkastad, om köp skall ske, sedan detta arbete fullbordats. Dubbla ledningar till varje lägenhet torde nämligen även i framtiden bliva obehövliga.

Slutligen vill styrelsen återgå till och något närmare belysa en redan här-
ovan berörd synpunkt, som visar huru nödvändigt det är att med det första införliva det privata nätet med rikstelefonnätet i Stockholmsområdet för att därigenom möjliggöra detta områdes likställighet med det övriga Sverige. Styrelsen åsyftar här rikstelefonnätets inom Stockholmsrayonen dåliga ekonomiska ställning. Under åren 1911—1915 varierade inkomsten på detta nät mellan 0,57 och 1,47 % på det i nätet nedlagda kapitalet, utom under år 1914 då hela överskottet var endast 718 kronor. År 1916 visade en brist på 1,26 % och år 1917 steg underskottet till omkring 600,000 kronor. Då det under sistnämnda år i medeltal disponerade kapitalet var 18,143,000 kronor och den nuvarande statsräntan eller 5,1 % därå utgör 925,293 kronor, måste den verkliga bristen beräknas till omkring 1,525,000 kronor. Detta är således för statens vidkommande resultatet av den mycket omordade konkurrensen. Låt vara att till det dåliga resultatet i sin mån bidragit de sista årens prisdyrhet, men dels måste, såsom styrelsen förut framhållit, denna dyrhet beräknas hålla i sig ännu en lång tid framåt, och dels har, såsom synes, resultatet även före dyrhetstidens början varit ganska underhaltigt. Den av 1902 års riksdag uttalade förmodan, att man icke syntes behöva befara att konkurrensen skulle kunna i någon avsevärd grad inkräkta på det eko-

nomiska resultatet av rikstelefonens verksamhet, har således visat sig i verkligheten vara alltför sangvinisk. Och med denna konkurrens måste man fortfarande räkna. Ett försök att genom höjning av rikstelefonens taxor till likhet med det enskilda nätets skulle med det betydliga försprång, som detta sedan långt tillbaka vunnit, endast resultera i en tillbakagång av rikstelefonabonnemangen.

Nu kan sägas, att rikstelefonnätets stegrade utveckling visar hän på möjligheten att så småningom hinna fatt privatnätet och att staten skulle kunna på den vägen skjuta undan det enskilda nätet för att till sist bliva allena på platsen. Omöjligt är icke att detta kan lyckas, men att döma av erfarenheten hittills måste man räkna med en ganska lång tid, innan man är framme vid det målet. Och vad värre är, denna väg är oerhört dyr. De nyss anförda siffrorna visa ungefär varåt det pekar. Då är det icke blott billigare utan även förenat med den fördelen att årsförlusten på det egna nätet vändes till vinst — en vinst som dessutom ökas med inkomsten av ett annat större nät — om staten begagnar sig av det tillfälle, som nu erbjuder sig att inköpa det enskilda telefonnätet.

De skäl, som telegrafstyrelsen på härövan anförda grunder anser ej blott tala för ett inköp av det enskilda telefonnätet utan även göra ett sådant köp nu särskilt önskvärt och för staten fördelaktigt, kunna sammanfattas i följande punkter:

Genomförandet av enhetliga telefonförhållanden över hela landet kan ernås och således även Stockholmsrayonen underkastas samma villkor som det övriga landet.

Affären blir dyrare ju längre den uppskjutes, och den måste i alla fall en gång göras.

Nätens sammanslagning jämte därav föranledd avgång av dubbelabbonnenter lämnar telegrafverket en välbehöflig tillgång på sådana effekter, vilkas anskaffande kristidens materialbrist försvårar, varigenom telegrafverket kan befrias från det annars förutsedda nödtvånget att vägra mottagandet av nya abonnenter och besparas kostnaden för onödig husmontering.

Ekonomi inom rikstelefonens Stockholmsnät blir ordnad, så att även denna del av statens telefonförvaltning kan lämna skälig avkastning på det där nedlagda kapitalet.

Till dessa skäl vill telegrafstyrelsen foga det omdöme om nu föreliggande köp såsom affär betraktat, att köpesummans storlek motsvarar ett skäligt pris för affären och att staten erhåller en god vinst på densamma i form av dels direkt inkomst och dels besparade utgifter.

Den köpeskillning, varom det rör sig, är stor men detta emedan affären själv är stor. Tiderna äro bistra och det kan synas vara lättsinnigt att vilja nu belasta staten med en så stor utgift. Med hänsyn härtill hava emellertid betalningsvillkoren ordnats på sådant sätt, att denna invändning förlorar sin betydelse.

Styrelsen övergår nu till att framlägga de villkor för inköpets åvägabrinnande, som varit föremål för överläggningar med Aktiebolaget Stockholmstelefon. Resultatet av dessa förhandlingar föreligger i här nedan intagna

Kontrakt.

Köpe- Mellan Kungl. Telegrafstyrelsen å ena sidan samt Aktiebolaget Stockholms-
kontraktet. telefon, här nedan kallat bolaget, å andra sidan är slutat följande avtal.

§ 1.

Bolaget försäljer till Kungl. Telegrafverket på villkor, detta kontrakt angiver, samtliga sina telefonanläggningar att av Kungl. Telegrafverket tillträdas och övertagas den 1 juli 1918. Därjämte försäljer bolaget till Kungl. Telegrafverket fastigheterna n:r 11—14 kvarteret Åskslaget, n:r 14 kvarteret Nederland, n:r 16 kvarteret Nederland, n:r 8 kvarteret Jordgubben, n:r 17 kvarteret Adlern mindre, n:r 20 kvarteret Jungfrun, n:r 3 kvarteret Erisichton, n:r 29 Enskede, n:r 1 Äppelviken samt fastigheten n:r 3 kvarteret Nederland, alla belägna i Stockholms stad, ävensom de utom Stockholm belägna egendomarna n:r 6 A kvarteret Apeln Skärsätra Lidingö, n:r 1 kvarteret Hersby Kvarn Lidingö Villastad, n:r 5 och 8 kvarteret Odlingen Gillbo Rotebro, n:r 130 Stocksund, Skogsborg n:r 3 och Ektorpet n:r 2, n:r 6—7 kvarteret Grane Djursholm, n:r 10 Hagalund samt n:r 61 Solhem Spånga, att av Kungl. Telegrafverket tillträdas den 1 juli 1918.

§ 2.

Köpeskillingen för telefonnätet, sådant det befines den 1 juli 1918, beräknas sålunda:

Nätet i Stockholm med alla ledningar dubbeltrådiga:

a) Huvudstationerna vid Malmskillnadsgatan och Högbergsgatan med växelbord, annan attiralj samt dit indragna abonnentledningar:

6,200 stjärntelefoner mot årspris av 100 kronor à 480 kronor	kronor 2,976,000:—
7,350 apparater med direkt egen ledning, årspris 80 kronor à 440 kronor	» 3,234,000:—
15,400 apparater med kombinerad ledning, årspris 60 kronor à 400 kronor	» 6,160,000:—
370 apparater för bolagets eget behov à 200 kronor	» 74,000:—
10,500 anknjtningar och sidoapparater à 150 kronor	» 1,575,000:—
Tilläggspris för 3,900 st. linjeväljare à 125 kronor pr st.	» <u>487,500:—</u>
Transport kronor	14,506,500:—

	Transport kronor	14,506,500:—	
b) Sekundärstationerna Brunkeberg, Östermalm, Kungsholmen, Vasa och Söder med tillbehör:			
39,000 apparater med begränsat fri samtalsrätt, årspris 36 och 45 kronor jämte avgift för översamtal à 275 kronor	»	10,725,000:—	
3,990 apparater med årspris 20 kronor à 200 kronor	»	798,000:—	
130 anknýtningar och sidoapparater à 150 kronor	»	19,500:—	
93 st. kiosker för telefonautomater à 650 kronor	»	60,450:—	
10 st. automatöverbyggnader à 100 kronor	»	1,000:—	26,110,450:—
<i>Landsnätet och omnejden:</i>			
135 stjärntelefoner med direkta ledningar till centralstationen i Stockholm à 480 kronor	»	64,800:—	
3,350 telefonapparater i Uppsala, Södertälje och Strängnäs med ledningar à 200 kronor	»	670,000:—	
1,265 apparater i Norrtälje, Vaxholm, Trosa, Mariefred, Enköping, Sigtuna samt Gnesta stationssamhälle à 150 kronor	»	189,750:—	
15,300 telefonapparater å den övriga landsbygden med ledningar intill 2 km. längd samt andel i växelstation à 200 kronor	»	3,060,000:—	
4,000 km. abonnentledning bortom 2 km. från centralstationen à 120 kronor	»	480,000:—	
470 apparater med anknýtningaledningar i ovanstående städer à 100 kronor	»	47,000:—	
1,240 apparater med anknýtningaledningar å landet à 150 kronor	»	186,000:—	
Tilläggspris för 84 st. linjeväljare à kronor 125 pr st.	»	10,500:—	
21,400 km. huvudledningar av järntråd n:r 11 och i kabel à 120 kronor	»	2,568,000:—	
915 km. huvudledningar av järntråd n:r 8, koppartråd, bronstråd eller bimetallisk tråd à 150 kronor	»	137,250:—	
427,348 m. sjökabelledning à 75 öre	»	320,511:—	
43 st. kiosker för automattelefoner à 650 kronor	»	27,950:—	
9 st. automatöverbyggnader à 100 kronor	»	900:—	7,762,661:—
Inventarier, verktyg och möbler för driften av telefontäten	»	300,000:—	300,000:—
			Transport kronor 34,173,111:—

Transport kronor 34,173,111: —

Reserver i nätet inom Stockholm:

Under byggnad varande halvautomatisk station	»	350,000: —	
Kompl. stationsanordningar för 2,500 st. linjer för affärstelefoner å Norra och Södra stationerna å 125 kronor	»	312,500: —	
d:o d:o för bostadstelefoner å Brunkeberg, Östermalm, Kungsholmen, Vasa och Söder 11,000 st. å 75 kronor	»	825,000: —	
14,900 km. ännu ej i bruk tagna ledningar i underjordskablar indragna i cementtrummor samt sjökablar å 125 kronor pr km. dubbeltrådig kopparledning	»	1,862,500: —	
8,900 km. ännu ej i bruk tagna ledningar i spridnings- och abonnentkablar, delvis indragna i cementtrummor å 350 kronor pr km. dubbeltrådig kopparledning	»	3,115,000: —	6,465,000: —

Reserver i nätet utom Stockholm:

7,000 st. reservklaffar med inledningar å 30 kronor	»	210,000: —	
7,000 km. reservledning i luft- och jordkablar å 200 kronor pr km. dubbeltrådig kopparledning	»	1,400,000: —	
136 km. dubbelledning i sjökabel å 400 kronor pr km. dubbeltrådig kopparledning	»	54,400: —	1,664,400: —
			<u>Kronor 42,302,511: —</u>

Skulle värdet av telefonnätet efter de i detta kontrakt angivna å-pris den 1 juli 1918 understiga eller överstiga här ovan beräknade summor, göres motsvarande avdrag eller tillägg. Samtidigt sker även justering av de under rubriken »Reserver» upptagna värden ävensom av längder och antal.

Utan särskild ersättning överlämnas till Kungl. Telegrafverket vad av bolagets kabelcementtrummor och kabelrör med en piplängd av cirka 770,000 meter, som ännu ej tagits i bruk. Vidare alla i bruk varande föreningslinjer mellan de olika stationerna i Stockholm, motsvarande 4,583 st. dubbelledningar med en sammanlagd längd av 9,085 km. dubbellinje, alla föreningsbord (37 multipelbord med automatiska avkopplingssignaler) samt förmedlingsbord och kontrollbord i stationerna i Stockholm, landslinjestationen i Stockholm med 26 växelbord, liksom all annan till nätet hörande egendom, som ej i detta kontrakt särskilt upp-tagits.

§ 3.

Köpeskillingen för fastigheterna utgör den 1 juli 1918:

Egendomen n:r	11—14 kv.	Äskslaget	kronor 2,650,000: —
»	n:r 14 »	Nederland	» 350,000: —
»	» 16 »	»	» 209,000: —
»	» 8 »	Jordgubben	» 300,000: —
»	» 17 »	Adlern mindre	» 275,000: —
»	» 20 »	Jungfrun	» 250,000: —
»	» 3 »	Erisichton	» 36,000: —
»	» 29	Enskede	» 18,500: —
»	» 1	Äppelviken	» 15,000: —
Fastigheten »	3 »	Nederland	» 60,000: —
Egendomen »	6a »	Apeln	» 16,500: —
»	» 1 »	Hersby kvarn	» 42,000: —
»	» 5 »	Odlingen	» 8,600: —
»	» 8 »	»	» 8,500: —
»	» 130 »	Stocksund	» 17,500: —
»	»	Skogsborg Ektorp	» 50,000: —
»	» 6—7 »	Grane	» 21,000: —
»	» 10	Hagalund	» 23,000: —
»	» 61	Solhem	» 11,000: —
			Kronor 4,361,600: —

§ 4.

Sådana inventarier, verktyg och materialier för telefontätet, som säljaren vid tillträdesdagen inköpt eller kontraherat, men som vid denna tid ännu ej tagits i bruk för anläggningarna, övertagas av Kungl. Telegrafverket efter särskild överenskommelse.

§ 5.

Bolaget upplåter till Kungl. Telegrafverket utan ersättning nyttjanderätten till de bolagets patent, på vilka konstruktioner i det försälda telefontätet äro grundade.

§ 6.

Bolaget åtager sig att mot skälig ersättning under minst 5 år från tillträdesdagen på Kungl. Telegrafstyrelsens begäran utföra reparations- och utvidgningsarbeten beträffande sådana delar av telefonanläggningen, som utförts å bolagets verkstad.

§ 7.

Alla av bolaget nu anställda tjänstemän samt andra biträden för telefontätet eller dess drift, med undantag av överingenjören hos bolaget samt bolagets styrelsemedlemmar och revisorer, anses från den 1 juli 1918 anställda hos Kungl. Telegrafverket, med rätt att, så länge de till Kungl. Telegrafstyrelsens belåtenhet

fullgöra sina åligganden, åtnjuta samma löneförmåner, som nu tillkomma dem; och skall härvid den del av avlöningen, vilken utgår som tantiem eller annat särskilt arvode, utgå med samma belopp som för år 1917.

§ 8.

Alla de bolaget åliggande skyldigheter enligt upprättade abonnemangskontrakt eller enligt avtal om rätt till fäste för telefonledningar eller eljest angående telefondriften övertagas från den 1 juli 1918 av Kungl. Telegrafverket, som där emot från samma tid, såvitt det beror på bolaget, tillgodonjuter alla de rättigheter, vilka enligt samma kontrakt eller avtal tillkomma bolaget.

§ 9.

Bolaget avstår från överlåtelsedagen från den genom nådiga resolutionerna den 1 maj 1891 och den 31 december 1907 bolaget meddelade rätt att anordna telefonledningar inom 70 km. området.

§ 10.

Betalning för det sålda telefnätet liksom för fastigheterna, inventarier, verktyg och möbler erlägges på följande sätt:

Kungl. Telegrafverket överlämnar tillträdesdagen av svenska staten till bolaget eller order utställda reverser tillsammans å köpesummans belopp, löpande med 6 % ränta, som halvårsvis erlägges, och betalbara

den 1 juli 1918	kronor	5,000,000: —
» 1 » 1919	»	5,000,000: —
» 1 » 1922	»	10,000,000: —
» 1 » 1923	»	10,000,000: —
» 1 » 1924	»	10,000,000: —
» 1 » 1925	»	återstående belopp.

Bolaget förbinder sig att icke belåna dessa reverser.

Staten äger rätt att fullgöra betalningsskyldigheten av de belopp, som äro betalbara den 1 juli 1922 och följande förfallodagar genom överlämnande vid varje betalningstillfälle till bolaget av svenska statens vanliga obligationer. Dessa obligationer skola vara av den typ och till det belopp, att desamma vid omedelbar försäljning inbringa bolaget nominalbeloppet av den förfallna reversen.

Staten äger även rätt att fullgöra betalningen tidigare än ovan sagts. Om sådan tidigare betalning skall bolaget skriftligen meddelas minst tre månader i förväg.

Det åligger bolaget att till Kungl. Telegrafstyrelsen överlämna behöriga åtkomsthandlingar rörande fastigheterna.

§ 11.

Bolagets styrelse skall ofördröjligen underställa detta kontrakt bolagets prövning, och är kontraktet att anses såsom förfallet därest det ej godkännes av bolaget å stämma.

§ 12.

Detta kontrakt skall jämväl anses till alla delar förfallet, därest icke Kungl. Maj:t före tillträdesdagen godkänt detsamma.

Av detta kontrakt äro två lika lydande exemplar upprättade och utväxlade.
Stockholm den 7 maj 1918.

För Aktiebolaget Stockholmstelefon.

F. W. H. PEGELOW.

VIKTOR KLEMMING.

B. HASSELBERG.

K. F. WINCRANTZ.

För Kungl. Telegrafstyrelsen.

HERMAN RYDIN.

A. HAMILTON.

KARL STARBÄCK.

K. E. LANDSTRÖM.

W. LINDE.

J. Alfred Lundgren.»

Detta köpekontrakt anser telegrafstyrelsen, efter sin förmåga att bedöma dylika frågor, vara av den beskaffenheten, att det uppfyller vad man från statens sida bör fordra av en uppgörelse av detta slag. Styrelsen har därvid utgått ifrån, att man bör på denna uppgörelse lägga en mera vid synpunkt i den meningen, att densamma betraktas i sin helhet såsom en affär och en affär i stort. Det är nämligen härvidlag lika omöjligt för staten som för den enskilde att på frivillighetens väg förvärva ett så omfattande, skickligt upparbetat och ekonomiskt välskött företag som detta utan att lämna den ersättning, som ägaren begär för att erhålla sin beräknade vinst. Från statens sida bör endast den synpunkten vara avgörande, att staten för sin del har fördel av att på de nu överenskomna villkoren göra företaget till sin egen affär.

*Köpe-
skillingen be-
räknad såsom
likvid för
anläggningen.*

Telegrafstyrelsen kan därför i detta sammanhang ej underlåta att erinra om vad föredragande departementschefen vid det senast föregående köpets behandling i andra kammaren yttrade: »Jag tror, att man kan fränse vad bolagen möjligen kunna förtjäna på affären och från de små anmärkningar, som till äventyrs kunna göras mot kalkylerna, och i stället se frågan ur en större synpunkt, ur synpunkten att det är en affär, som staten inlåter sig på, en affär, som efter allt att döma skall bli vinstgivande och med vars avslutande allenast rikstelefonväsendet skall kunna drivas på fullt rationellt sätt.» — Detta uttalande gäller än i dag och gäller även den affär, som nu ställes i utsikt.

Vid den närmare granskning av kontraktet, som här följer, har telegrafstyrelsen ansett det vara mest överskådligt att först särskilt behandla telefonnäten — Stockholmsnätet och landsnätet — med reserver och därefter fastigheterna för sig.

För att då få en uppfattning om det värde, som i kontraktet åsatts de försålda näten torde det vara lämpligt att jämföra detsamma med de två föregående köpeavtalen. Såväl nu föreliggande som 1906 års köpekontrakt vila nämligen i huvudsak på samma beräkningsgrund som 1902 års kontrakt. Någon annan grund torde icke heller kunna komma i fråga, helst den då överenskomna köpesumman angav ett billigare pris per abonnentapparat än vad motsvarande rikstelefonanläggningar kostat staten, billigare än de pris som i utlandet erlagts vid statsinköp av privata telefontät samt billigare än de pris, varför enskilda telefontät i Sverige kunnat tidigare av staten förvärvas. Sålunda äro i näten apparatvärdena beräknade efter affärsvärde beroende på de för varje slag av abonnemang utgående avgifterna. För ledningar, som ej tillhöra abonnemangen å apparater, äro särskilda pris per kilometer beräknade.

På grund av de förändringar ett större telefontät ständigt är underkastat kan helt naturligt köpeskillingen icke exakt angivas förrän vid tiden för övertagandet. För nu ifrågavarande kontrakt äro upptagna de siffror, som beräknats vid tillträdesdagen den 1 juli 1918.

Vad beträffar *Stockholmsnätet*, funnos enligt 1902 års förslag 22,496 apparater, för vilka skulle erlagts en köpesumma av 7,500,880 kronor eller 333 kronor per apparat i det i bruk varande telefontätet. I köpeavtalet av år 1906 beräknades antalet apparater i Stockholm vid tillträdesdagen uppgå till omkring 35,300 stycken, för vilka skulle erläggas en köpesumma av 11,478,330 kronor eller 325 kronor för varje i bruk varande apparat. I det nu föreliggande förslaget beräknas antalet apparater i Stockholm vid tillträdesdagen till 82,940 stycken, för vilka skulle erläggas en köpesumma av 26,110,450 kronor eller 315 kronor för varje i bruk varande apparat. Priset per apparat har sålunda undan för undan minskats, detta beroende på att antalet apparater med begränsad fri samtalsrätt, för vilka ett lägre à-pris erlägges, ökats proportionsvis något mera än de apparater, för vilka ett högre pris erlägges.

Å andra sidan har sedan år 1906 både i Stockholms- och landsnäten tillkommit abonnemang å linjeväljare, för vilka apparater, som jämväl ingå i summan av övriga apparater, upptagits ett tilläggspris av 125 kronor per styck. Dessa apparater draga en med 20 kronor förhöjd årsavgift, och torde mot det högre priset för dem icke någon invändning vara att göra. Vidare har det för de i föregående köpeavtal under b) sekundärstationerna upptagna apparaterna med årspris av 36 och 45 kronor åsatta à-pris av 250 kronor, nu höjts till 275 kronor, vilket högre belopp väl kan motiveras därmed att dessa apparater med fullständiga stationsanordningar efter nätets ombyggnad till centralbatteri äro betydligt mera värdefulla än förut. Under samma rubrik har även upptagits ett nytt billighetsabonnemang med 20 kronors årsavgift jämte avgift för översamtal, vilket abonnemang upptagits till ett pris av 200 kronor eller 75 kronor mindre än priset för det förutvarande billigaste abonnemanget. Icke heller mot detta pris torde någon berättigad anmärkning kunna göras vid jämförelse med övriga à-pris för abonnerade apparater.

För *landsnätet* skulle enligt 1902 års köpeavtal erlagts en köpesumma av 1,938,725 kronor. Som de i bruk varande apparaterna i landsnätet då uppgingo till ett antal av 4,421 stycken, utgjorde köpesumman för dessa omkring 439 kronor per apparat. Vid uppgörande av förslaget till köpeavtal år 1906 ansåg sig telegrafstyrelsen böra påyrka en nedsättning av priset för landsnätet, beräknat efter 1902 års à-priser, varför köpesumman för de då i landsnätet beräknade om-

kring 6,700 stycken apparater skulle utgöra 2,059,670 kronor eller omkring 307 kronor per apparat. Enligt nu föreliggande förslag beräknas antalet i bruk varande apparater i landsnätet vid tillträdesdagen till 21,760 stycken med en köpesumma av 7,762,661 kronor eller 357 kronor för varje i bruk varande apparat. Om man icke tager hänsyn till den i 1906 års avtal gjorda nedprutningen, har även i landsnätet köpesumman per apparat minskats, beroende på samma skäl, som omnämnts beträffande Stockholmsnätet.

I föregående köpeavtal vore apparaterna i Uppsala upptagna till ett à-pris av 175 kronor samt apparaterna i Södertälje och Strängnäs till 150 kronor per styck. För apparaterna i dessa nät har nu à-priset blivit höjt till 200 kronor. Denna höjning motiveras därmed, att ifrågavarande nät nu äro utbyggda såsom kabelnät och därigenom blivit dyrare i anläggning men också billigare i underhåll än förut.

Vidare har såsom helt nya poster i såväl Stockholmsnätet som landsnätet tillkommit kiosker för telefonautomater med ett à-pris av 650 kronor samt ett mindre antal automatöverbyggnader à 100 kronor. Att dessa upptagits till inlösen, är naturligt, då sådana ej åtminstone i något så avsevärt antal funnos vid föregående köpeavtal. Priset på kioskerna synes icke vara för högt tilltaget, då telegrafverkets kiosker i Stockholm numera betinga en kostnad av 750 kronor.

Med nu nämnda undantag äro beträffande näten à-priserna i detta kontrakt desamma som i föregående köpeavtal. Härvid är särskilt att märka att även de à-priser, som icke äro bestämda med hänsyn till affärsvärdet, såsom priserna på huvudledningar av järntråd och koppartråd samt i kablar, äro upptagna till samma belopp per kilometer som avtalades redan år 1902.

I 1902 års förslag voro de i näten befintliga *reserverna* upptagna under samma rubriker som de i bruk varande ledningarna. För vinnande av mera överskådlighet hava i såväl 1906 års avtal som i det nu föreliggande förslaget reserverna upptagits för sig under särskild rubrik. I ett större telefonnät måste alltid finnas ett antal reserver, vilket är nödvändigt dels av tekniska skäl, dels för att hava disponibla ledningar till hands vid flyttningar eller för nytillkommande abonnenter. Reservernas antal kan växla, dock torde de vid ett fullt ordnat telefonnät alltid utgöra ungefär en viss procent av de i bruk varande ledningarna. Man kan därför säga att ett telefonnät icke kan drivas utan reserver och fråga är om icke vid sådant förhållande reserverna borde inräknas i nätet, då detta taxeras efter affärsvärde per apparat. Å andra sidan äro reservernas antal vid olika tillfällen mycket växlande och då varje reserv, som tages i anspråk, giver nya inkomster, måste också teoretiskt sett en ny reserv utdragas i den i bruk tagnas ställe. Denna fråga kan sålunda ses från flera sidor och då i de föregående köpeavtalen reserverna beräknats särskilt, har detta skett även i nu föreliggande fall.

Beträffande priset å reserverna har detta i de olika köpeavtalen upptagits olika. Detta sammanhänger därmed att, under det att de i bruk varande telefonnäten värderats efter affärsvärdet så att en abonnentledning med högre årsavgift upptagits till högre värde än en ledning med lägre årsavgift, även om de tekniska anordningarna i båda fallen äro ungefär likvärdiga, hava reservledningarna måst värderas mera i enlighet med det tekniska värdet, beroende på materialslag och anläggningskostnad. Enär de nu till inköp föreslagna reserverna hava tillkommit i tider då höga materialpriser varit rådande, har denna gång kostna-

den för reserverna måst upptagas högre än tillförne. Vad beträffar *Stockholmsnätet* har sålunda priset per kilometer för reservledningar i underjordskablar, som år 1902 upptogs till 100 kronor och år 1906 till 65 kronor, nu upptagits till 125 kronor per kilometer ledning. Vidare har i det nu föreliggande förslaget tillkommit en helt ny rubrik, spridnings- och abonnentkablar, upptagna till 350 kronor per kilometer ledning. Redan år 1906, då köpeavtal sista gången framlades, hade man börjat framdraga ledningarna i kablar ända fram till abonnentapparaten, vilket byggnadssätt såväl för isolationen som för driftsäkerheten i övrigt är betydligt mera betryggande än det gamla systemet med blanka ledningar från en kabelutgreningspunkt fram till abonnentens bostad. Dessa ledningar, den så kallade husmonteringen, hava, såsom förut omnämnts, av bolaget nu utförts över hela Stockholm, vilket gör att en betydande summa är nedlagd på reserver av detta slag. Den omständigheten, att husmonteringen i rikstelefonnätet i Stockholm ej hunnit genomföras mera än i vissa stadsdelar, gör också, såsom styrelsen även här ovan framhållit, att dessa reserver just nu äro så mycket värdefullare.

I 1902 års avtal var upptagen en under byggnad varande ny centralstation i Stockholm till ett belopp av 370,800 kronor. I 1906 års avtal finns ej någon sådan post; nu kommer en motsvarighet därtill i en under byggnad varande halvautomatisk station, upptagen till 350,000 kronor.

Reservklaffar å huvudstationen, som ej förekommo i 1902 års förslag, voro år 1906 upptagna till 60 kronor per styck. Detta pris avsåg anordningar enligt ett numera föråldrat system med lokalbatteri. De nuvarande stationsanordningarna, som äro utrustade för det tidsenligare centralbatterisystemet, hava i komplett skick upptagits: för affärstelefoner å huvudstation till 125 kronor och för bostadstelefoner å understationerna till 75 kronor per styck. Den ökade kostnaden är en följd av högre anläggningskostnad för de moderna stationerna med centralbatterisystem. Detta system är likväl mera ekonomiskt än det gamla, då de tekniska anordningarna å de moderna stationerna medföra lägre kostnader för såväl drift som underhåll.

De i *landsnätet* befintliga reservledningarna i luft- och jordkablar hade i köpeavtalen år 1902 och 1906 upptagits till 60 kronor per kilometer ledning. I det föreliggande förslaget hava de upptagits till 200 kronor per kilometer ledning. Dessa högre värden motiveras dels med de betydligt uppdrivna materialpriserna och dels därmed, att en stor del av de nya kablar, i vilka reserver finnas, äro av en helt annan konstruktion med grövre koppar och kraftigare blymantel än de äldre kablarna. Reservklaffarna, som i de föregående avtalen upptagits till 25 kronor per styck, hava nu upptagits till 30 kronor per styck. Slutligen hava reserverna i sjökablar upptagits till samma å-pris som i föregående avtal.

Vad beträffar de för reserverna i såväl *Stockholmsnätet* som *landsnätet* begärda priserna, i vad de sålunda skilja sig från de i föregående avtal upptagna, äro de i allmänhet högre än telegrafverkets priser, men såsom här framhållits har de nu gällande materialprisernas användande måst betydligt höja värdena på alla reserver i förhållande till de vid föregående avtal använda å-priserna.

Inberäknat reserver, har priset per apparat vid de olika köpeavtalen varit år 1902 kronor 392: 81 och år 1906 kronor 361: 21 samt blir nu kronor 404: 03. Det bokförda värdet för rikstelefonnätet inom 70 kilometersområdet närmast Stockholm var den 1 januari 1918 kronor 347: — per apparat. Bolagets pris är sålunda högre än värdet på motsvarande del av rikstelefonnätet. Härvid måste emellertid hänsyn tagas därtill att i *Stockholmsnätet*, där kostnaden på grund av det stora

antalet apparater är avgörande för priset per apparat inom hela nätet, är bolagets nät färdigbyggt såsom centralbatterinät och med fullständiga kabelledningar till varje lägenhet. Innan telegrafverkets nät kommer i detta skick, vilket varit avsett att utföras under de närmaste åren, hava så stora kostnader måst ytterligare nedläggas, att motsvarande värde per apparat i rikstelefonnätet inom 70-kilometerskretsen närmast Stockholm helt säkert kommer att uppgå till samma eller högre belopp än det pris, som nu per apparat begäres för bolagets nät.

Vidare bör beaktas, att i rikstelefonnätet de nuvarande höga priserna ej ännu kommit till synes i kapitalvärdet, då anläggningarna till förra årets slut i huvudsak utförts med ineliggande lager av material, för vilken de gamla priserna kunnat tillämpas.

På grund av ovanstående måste man erkänna, att den i avtalet upptagna köpesumman, beräknad såsom likvid för anläggningskostnaden, icke är oskäligen.

Huru samma summa, helt objektivt betraktad såsom ett i en affär nedlagt kapital, skall redan från början kunna giva en tillfredsställande avkastning, framgår av följande ekonomiska kalkyl.

Om man utgår från det vid innevarande års början befintliga antalet apparater inom 70-kilometers-området omkring Stockholm, funnos inom rikstelefonnätet

abonnerade huvudapparater	41,441
» anknutna apparater	12,704

Aktiebolaget Stockholmstelefon hade vid samma tidpunkt inom sitt nät

abonnerade huvudapparater	89,559
» anknutna apparater	11,552

Vid beräkningen av *abonnemangavgifterna* får man utgå från att telefontaxereformen genomförts även inom Stockholmsområdet med den förhöjning av årsavgiften, som torde av innevarande års riksdag godkännas. Dessu förhöjda avgifter äro avsedda att till en början tillämpas under två år, men intill dess nuvarande höga materialpriser och arbetslöner sjunkit, lärer man nog vara nödsakad att bibehålla den i sig själv ganska måttliga taxeförhöjningen. Vidare får man antaga, att medelabonnemangavgiften för huvudapparat inom Stockholmsområdet blir åtminstone lika stor som samma medelabonnemangavgift för de delar av landet, där taxereformen redan är införd. Denna skulle, beräknad efter förhållandena den 1 januari 1918, utgöra kr. 76: 03; avgiften för anknutningsapparat är föreslagen till kr. 40: — och avgiften för linjeväljare till kr. 30: —.

Abonnemangavgifterna för de sammanslagna näten skulle sålunda uppgå till	
131,000 huvudabonnemang à kr. 76: 03	kronor 9,959,930: —
24,256 anknutningsabonnemang à kr. 40: —	» 970,240: —
8,183 linjeväljare à kr. 30: —	» 245,490: —
abonnemang å extra apparatanordningar, extra klockor m. m.	» 100,000: —
	<hr/> Summa kronor 11,275,660: —

Från kiosker och andra samtalsapparater kan beräknas en *inkomst på lokala samtal* av minst 100,000 kronor.

Räntabiliteten.

Inom rikstelefonnätet finnas för närvarande 286 riksledningar mellan taxeeområdena inom Stockholmsområdet. Sedan taxereformen genomförts, skulle 176 av dessa ledningar bli belagda med 10 öres taxa samt 110 med 20 öres taxa. Samtliga dessa ledningar äro nu fullbelastade. Det är endast nu rådande materialbrist, som gjort att telegrafverket icke än ytterligare uppökade antalet.

Även om man icke kan påstå, att samtliga såväl telegrafverkets som Aktiebolaget Stockholmstelefonns ledningar bli fullbelastade, sedan samtalen avgiftsbelagts, får man dock med säkerhet räkna med att åtminstone så många som samtliga ovannämnda telegrafverkets ledningar bli fullbelastade, vilket på så korta ledningar, som här är fråga om, och med därav följande förenklade expedition medger framförande av 45,000 samtalsperioder per ledning och år.

Som stöd för att denna beräkning icke är för sangvinisk utan snarare tvärtom, vill telegrafstyrelsen dels peka på erfarenheterna från övriga ställen inom landet, där fritrafik mellan centralstationer indragits, dels på att nuvarande ledningsantal är alldeles otillräckligt, dels på att Aktiebolaget Stockholmstelefon har flera abonnenter utom Stockholm än rikstelefon, dels på att apparatantalet den 1 juli 1918 är omkring 5,000 högre än den 1 januari 1918, med vilket ökade apparatantal givetvis följer ökad samtalsfrekvens.

Under nyssnämnda förutsättningar skulle då komma att inflyta:

å riksledningar med 10 öres taxa	$176 \times 45,000 \times 0.10 =$ kronor	792,000:—
» » » 20 » »	$110 \times 45,000 \times 0.20 =$ »	990,000:—
			<hr/> Kronor 1,782,000:—

Någon ökad kostnad för betjäning av dessa ledningar torde knappast behöva beräknas. Anslår man emellertid 200,000 kronor härför, är man givetvis på den säkra sidan, och den ökade nettoinkomsten å riksledningarna i form av *rikssamtalsavgifter* skulle sålunda uppgå till 1,582,000 kronor.

Vid rikstelefonns växelstationer inom Stockholmsområdet funnos den 1 januari 1918 omkring 9,000 abonnenter med omkring 15,000 kilometer telegrafverket tillhöriga abonnentledningar. Enligt de för abonnenter inom Stockholmsområdet gällande särskilda bestämmelser behöva dessa icke betala årsavgift för ledningar under 5 kilometer i längd. Skulle däremot jämväl för dessa abonnenter gälla vanliga bestämmelser, finge dessa tillgodoräkna sig endast 0,5 kilometer fri ledning, varför avgift sålunda skulle erhållas för omkring 10,500 kilometer ledning efter 20 kronor per kilometer, eller årligen omkring 210,000 kronor.

Aktiebolaget Stockholmstelefon hade vid samma tidpunkt 19,461 abonnenter utanför Stockholm. I proportion till rikstelefon skulle från dessa inflyta omkring 450,000 kronor. Om hänsyn emellertid tages dels till att en del abonnenter å landet antagligen komma att sluta, dels till att i Aktiebolaget Stockholmstelefonns ovannämnda abonnentantal är inräknat abonnenterna vid centralstationerna inom landsnätet, torde sammanlagda inkomsten av *hyra för abonnentledningar å landsbygden*, för att fortfarande vara på den säkra sidan, icke böra sättas högre än till 400,000 kronor.

Totala inkomsterna skulle sålunda bli:

Inflyttna abonnemangsavgifter.....	kronor	11,275,660:—
» lokala samtalsavgifter	»	100,000:—
» rikssamtalsavgifter	»	1,582,000:—
» ledningshyror	»	400,000:—
		<hr/> Summa kronor 13,357,660:—

Beräkningen av utgifterna för det sammanslagna nätet är synnerligen vansklig. Under nu rådande förhållanden visa utgifterna nämligen en tendens till avsevärd stegring, beroende dels å ökade avlöningar till personalen, dels ökade underhållskostnader, vid vilka de oerhörda prisstegringarna å alla materialier hava största inflytandet. Driftkostnaden per apparat inom Stockholmsrådets rikstelefonnät utgjorde under år 1917 kr. 61:82. Denna driftkostnad bör icke överskridas i det sammanslagna nätet. Den stora utgiftspost, som ligger i batterier, bortfaller för Aktiebolaget Stockholms-telefons apparater. Härtill kommer, att ombyggnadskostnaden till centralbatteri, vilket är en stor utgiftspost för riksnätet, icke förekommer beträffande det enskilda nätet, varför telegrafverkets kostnad härför fördelad per apparat blir mindre. Även trafikkostnaden är något billigare i ett telefonnät med centralbatteri än i ett nät med lokalbatteri. Driftkostnaden för de sammanslagna näten borde således bliva lägre än den nuvarande för rikstelefonnätet. Å andra sidan ökas visserligen andra omkostnader, men man bör kunna utgå ifrån att nyssnämnda medelsiffror är fullt tillräckliga. Den är i varje fall 76 % större än driftkostnaden per apparat under år 1916 vid de telegrafverkets centralstationer, vilka blivit ombyggda till centralbatteri.

Som antalet apparater i de båda näten inclusive tjänsteapparater var 156,645, skulle utgifterna för de sammanslagna näten efter denna beräkning bliva $156,645 \times 61,82 =$ kr. 9,683,793:—. Totalinkomsterna hava härovan beräknats till kr. 13,357,660:—. Nettobehållningen blir således kr. 3,673,867:—.

Detta gör 8,77 % på det i nätköpet nedlagda kapitalet 41,874,627 kronor enligt värdering den 1 januari 1918.

Denna procentsats uppnås emellertid ej genast efter övertagandet av nätet. Någon minskning till följd av upphörda dubbelabonnemang kan man, såsom framhållits, bortse ifrån, enär de härigenom erhållna lediga kabledningarna bliva på nytt upptagna av abonnenter, som vänta på telefon, men däremot kunna bolagets abonnemang icke omedelbart uppsägas. Kontrakten gälla nämligen i fem år, varför om nätet tillträdes den 1 juli 1918 under detta år hela, under andra året $\frac{4}{5}$, tredje året $\frac{3}{5}$ o. s. v. av den ökade abonnemangsinkomsten från bolagets abonnenter bortfaller. Denna minskning kan beräknas resultera däri, att telegrafverkets inkomster av Stockholmsnätet skulle uppgå till 2,6 % under återstående delen av det första kalenderåret, 3,9 % under det andra, 5,1 % under det tredje, 6,3 % under det fjärde, 7,5 % under det femte året och därefter till 8,77 % på det i nätköpet nedlagda kapitalet.

Härvid är emellertid att märka, att avkastningen i verkligheten blir större. Varje ny abonnent, som tillkommer, lämnar nämligen en avkastning av 8,77 %, vilket kommer att höja det ovan beräknade procenttalet.

Insättes i beräkningen icke blott det kapital, som betingas av nätköpet, utan även det kapital, som är nedlagt i rikstelefonens nät inom Stockholmsområdet, tillsammans 61,068,327 kronor, skulle avkastningen å hela det i anläggningarna inom området nedlagda kapitalet uppgå till 6,02 %.

I ovanstående har icke medtagits de fastigheter, som genom köpet skulle övergå i statens hand, emedan dessa förränta sig genom influtna hyror. För övrigt är priset på dessa fastigheter endast för ett fåtal upptaget till deras fulla värde, varför man har full säkerhet för att de vid nuvarande oupphörligt

stigande tomtvärden och byggnadskostnader samt med hänsyn till de största fastigheternas centrala läge förvärfvas på synnerligen förmånliga villkor.

Enligt 1902 års köpekontrakt försålde Allmänna telefonaktiebolaget till telegrafverket fastigheterna nr 13 och 14 i kvarteret Åskslaget med adressnummer 28 och 30 vid Malmskillnadsgatan samt 25 och 27 vid Norra Smedjegatan, och skulle köpeskillingen hava vid slutet av år 1902 utgjort 1,032,630 kronor.

De förut omnämnda sakkunniga hava om dessa fastigheter framhållit, att de vore i köpekontraktet beräknade endast till sitt bokförda värde, vilket framginge av Allmänna bolagets styrelseberättelse för år 1900, där fastigheten nr 13 upptoges till 425,477: 89 kronor och fastigheten nr 14 till 529,000 kronor. Med hänsyn därtill och då särskilt den ena fastigheten av bolaget förvärvats på en tid, då såväl tomtvärdet som byggnadskostnaderna varit betydligt lägre än för det dåvarande, syntes man kunnat redan på förhand hava skäl till det antagandet, att priset måste anses vara för staten fördelaktigt. De sakkunniga hade emellertid trots sig böra inhämta en särskilt sakkunnig fackmans omdöme och därför vänt sig till en av huvudstadens mest framstående byggmästare. Denne, som från ren byggnads- och tomtsynpunkt besiktigt fastigheterna, avgav det yttrandet, att de befunnits väl underhållna och i gott stånd och att han ansåg, att den av bolaget för dem begärda köpeskillingen icke vore för högt tilltagen.

Enligt 1906 års köpekontrakt försålde Allmänna bolaget till telegrafverket dels nyssnämnda fastigheter, dels ock bredvid liggande fastigheterna nr 11 och 12 i samma kvarter med adressnummer 26 vid Malmskillnadsgatan och 23 vid Norra Smedjegatan. Köpeskillingen för dessa fastigheter utgjorde för

nr 13 och 14 kvarteret Åskslaget	kr. 1,040,000:—
» 11 och 12 » »	» 330,000:—
	<hr/>
	Kr. 1,370,000:—

Efter verkställd undersökning av samtliga dessa fastigheter ur ren byggnads- och tomtsynpunkt avgav ovannämnde besiktningsman fortfarande samma intyg som förut beträffande nr 13 och 14 samt meddelade angående nr 11 och 12, att egendomen befunnits i gott stånd och att han ansåg det av bolaget begärda priset för densamma vara jämförelsevis billigt.

Beträffande denna egendom framhöll telegrafstyrelsen, att egendomsvärdet i den centrala del av staden, där den är belägen, vore mycket högt uppdrivet, samt erinrade att en omedelbart norr om Allmänna bolagets fastigheter vid hörnet av Hamngatan belägen egendom då nyligen av Stockholms stad inköpts för ett pris motsvarande 75 kronor per kvadratfot eller omkring 850 kronor för kvadratmeter. Likaledes hade vid samma tid en annan egendom belägen vid Brunkebergs torg helt nära söder om bolagets fastigheter försålts för ett pris motsvarande kronor 69: 81 per kvadratfot eller omkring 790 kronor för kvadratmeter. Då meningen i detta senare fall varit att totalt ombygga de å tomtens befintliga åbyggnaderna, representerade det angivna priset endast tomtens ungefärliga värde. — Den för ifrågavarande egendom betingade köpeskillingen, som utgjorde dess taxeringsvärde, motsvarade, då tomtarealen vore 797 kvadratmeter, ett pris av omkring 37 kronor per kvadratfot eller 414 kronor för kvadratmeter.

Till dessa fastigheter kommer nu enligt det föreliggande förslaget en del fastigheter, som under mellantiden inköpts för anläggande av understationer och

arbetarebostäder. Köpeskillingarna äro endast för ett fåtal upptagna till egendomarnas fulla värde och kunna således, helst i dessa tider, icke föranleda någon anmärkning. Tvärtom säger det sig självt, att staten här gör en synnerligen god affär. Emellertid är styrelsen i tillfälle att meddela, hurusom bolaget låtit i dessa dagar de fastigheter, som nu äro i fråga, undergå värdering av byggnadsingenjören Axel Olsson i Stockholm.

Den största fastigheten, belägen i närheten av Brunkebergs torg med en tomtareal av omkring 1,830 kvadratmeter, försäljes nu för ett pris av kr. 2,650,000: —, men är av ingenjören Olsson värderad till kr. 2,850,000: —. Denna värdering är dock beräknad efter de före kriget gällande priserna och motsvarar enligt värderingsmannens uppfattning blott 45 % av nu gällande priser.

De övriga fastigheterna äro i köpekontraktet upptagna till kr. 1,711,600: — men hava av ingenjören Olsson värderats till kr. 2,014,600: —.

Samtliga fastigheter äro således värderade till en summa, som betydligt överstiger det pris, som köpekontraktet upptager. Skulle vid en sammanslagning av näten någon eller några av dessa fastigheter i framtiden bliva obehövlige för telegrafverket, torde det ej möta någon svårighet att med god förtjänst realisera den, som möjligen ej skulle bliva behövlige för något statens ändamål.

Vid uppgörande av villkoren för köpesummans erläggande har det från telegrafverkets sida måst göras gällande, att under nuvarande tryckta tider på penningmarknaden staten ej kunde belastas med en så stor utgift på en gång, som denna köpeskilling angiver. Från bolagets sida har även lämnats det medgivandet, att hela summan icke behöfve erläggas vid tillträdet, den 1 juli 1918, utan finge fördelas på vissa perioder. För att köpet skulle komma till stånd uppställdes dock det villkoret, att åtminstone någon, om ock en relativt mindre, del av summan skulle erläggas redan vid tillträdet och under det nästpåföljande året. Dessa avbetalningar skulle erläggas kontant, men bolaget har icke något emot att de övriga avbetalningarna verkställas i statsobligationer.

Betalningsvillkoren.

Då telegrafstyrelsen har sig bekant, att det ur statsfinansiell synpunkt skulle vara olägligt att före år 1922 utsläppa statsobligationer för nu ifrågavarande ändamål, har styrelsen föreslagit och bolaget accepterat en sådan anordning, att svenska staten till bolaget eller order utställer reverser tillsammans å köpesummans belopp, löpande med 6 % ränta och betalbara den 1 juli vartdera av åren 1918 och 1919 samt 1922—1925. De två första reverserna skulle lyda å 5,000,000 kronor vardera, de tre följande å 10,000,000 kronor var och den sista å det därefter återstående beloppet, vars storlek är beroende av det värde, till vilket telefonnäten jämte reserver visat sig hava uppgått den 1 juli 1918. Vidare och för att denna likvid ej skulle kunna i någon form göra penningmarknaden trång, har bolaget förbundit sig att icke belåna dessa reverser.

Då emellertid inlösen av de två första reverserna, som skola betalas med kontanta penningar, icke torde böra genom särskilda därtill beviljade anslag ytterligare betunga 1918 och 1919 årens i allt fall ovanligt belastade stater, har telegrafstyrelsen ansett sig kunna under nuvarande förhållanden bestrida dessa utgifter med de medel, som innevarande års riksdag redan beviljat telegrafverket. Riksdagen har, med anledning av Eders Kungl. Maj:ts framställning rörande telegrafverkets behov för fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende under år 1918, på innevarande års tilläggsstat anvisat 15,000,000 kronor samt på 1919 års stat 10,000,000 kronor. Då det med nuvarande förhållandens svårighet

att erhålla nödiga materialier synes osäkert, huruvida telegrafverket kan från annat håll inköpa tillräcklig materiel för nyanläggningar till ifrågavarande anslagssummors hela belopp, torde ändamålet med anslagen kunna till en väsentlig del vinnas säkrare och snabbare, om av dem finge användas 5,000,000 kronor under vartdera av åren 1918 och 1919 för de i köpekontraktet stipulerade två första avbetalningarna. Därefter skulle någon utgift för köpets likviderande icke ifrågakomma förrän år 1922, då efter vad telegrafstyrelsen inhämtat sådan lättnad på marknaden åter kan förväntas, att någon större svårighet icke kunde antagas uppkomma för fullgörandet, kontant eller genom statsobligationer, av den då inträffande likviden.

Räntan å köpeskillingen torde lämpligen böra gäldas direkt av telegrafverket.

*Förhållandet
till Stock-
holms stad.*

Enligt § 23 i ett mellan telegrafstyrelsen och Stockholms stadsfullmäktige träffat avtal angående rätt för styrelsen att i gator m. m. anbringa kabelblockledningar m. m. för framdragning av telegraf- och telefonledningar gälla avtalets bestämmelser »såväl de ledningar, vilka hädanefter skola nedläggas i stadens gator, öppna platser och vattendrag, som i tillämpliga delar för de telegrafverkets ledningar, vilka redan därstädes äro nedlagda». Med denna formulering synes det vara omöjligt att tilltvinga sig den tolkningen, att detta kontrakt utan vidare skall gälla för bolagets ledningar, sedan de övertagits av telegrafverket. Motsvarande kontrakt mellan staden och bolaget kan ej utan vidare övertagas av telegrafverket, emedan i detta är under § 20 intagen den bestämmelsen, att »bolagets nuvarande abonnemangspris och anläggningsavgift inom Stockholm med omnejd må icke utan stadsfullmäktiges medgivande höjas». Dessutom innehåller § 23 skyldighet för bolaget att erlagga ledningshyra och § 25 bestämmelse om deposition av 45,000 kronor hos staden såsom säkerhet för kontraktet. En underhandling med staden synes alltså bliva nödvändig för att få telegrafverkets kontrakt att gälla för de från bolaget övertagna ledningarna. Skulle en sådan underhandling, som ej med nödvändighet torde behöva vara avslutad före nätets övertagande, ej leda till önskat resultat, kan expropriation tillgripas. Enligt expropriationslagens 1 § 2 mom. kan nämligen expropriation ske för telegraf- eller telefonanläggning. Enligt 90 § må i fråga om gata, torg, allmän plats eller vattendrag inom område, för vilket byggnadsstadgan för rikets städer äger tillämpning, expropriation för elektriska svagströmsledningar ej avse egendomens avstående, utan endast upplåtelse av nyttjanderätt. Det är uppenbart att en expropriation ej kan medföra förbud för telegrafverket att utan stadsfullmäktiges medgivande höja avgifterna för ledningar, framdragna i vissa kabelblock, då telegrafverket har fria händer med ledningar framdragna i andra block. Skulle genom stadens förvällande telegrafverket åsamkas väsentligt ökade kostnader, kommer § 24 i telefonreglementet i tillämpning och abonnemangsavgifterna i Stockholm kunna höjas i motsvarande grad.

Slutligen får telegrafstyrelsen meddela, att bolagets styrelse ämnar omedelbart efter det Eders Kungl. Maj:t fattat beslut om proposition i ärendet underställa köpekontraktet bolagets prövning å stämman, men att det icke förefinnes någon anledning till förmodan, att ej bolagsstämman skall utan vidare godkänna detsamma.

På grund av vad telegrafstyrelsen här ovan anført får styrelsen i underdånighet hemställa,

att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att, med godkännande av det mellan telegrafstyrelsen och aktiebolaget Stockholmstelefon upprättade kontrakt angående försäljning till telegrafverket av bolagets samtliga telefonanläggningar m. m. att tillträdas den 1 juli 1918, bemyndiga telegrafstyrelsen *dels* att å svenska statens vägnar till nämnda bolag eller order utfärdade i kontraktets § 10 omförmälda reverser å köpesumman för den försålda egendomen, *dels* att ej mindre använda erforderliga belopp av telegrafmedel till gäldande av före 1919 års utgång förfallande ränta å berörda reverser än även av vartdera av de utav 1918 års riksdag för fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende å tilläggsstat för år 1918 och å 1919 års stat anvisade anslag använda 5,000,000 kronor för inlösen å förfallodagarna av de utav nyssnämnda reverser, vilka förfalla till betalning den 1 juli 1918 och den 1 juli 1919, *dels ock* att, i vad på telegrafstyrelsen beror, vidtaga övriga åtgärder för verkställande av förberörda kontraktavtal.

Underdånigst

HERMAN RYDIN.

A. HAMILTON.

KARL STARBÄCK.

K. E. LANDSTRÖM.

W. LINDE.

Föredragande.

J. Alfred Lundgren.

Stockholm den 7 maj 1918.